

BRASOVUL LITERAR

Director: CINCINAT PAVELESCU

FEMEI DIN SCHEI

M. IORDA

CUPRINSUL:

Dragoș Vrânceanu	Spre o nouă mișcare literară în Ardeal
Ion Foșeneanu	} Cerbul (versuri)
	} Scriitori și reviste ardeleno de azi
Vladimir Nicoară	Altă lume (schiță)
Em. Giurgiuca . . .	Cântec să se ducă somnul (versuri)
Cincinat Pavelescu	Amintiri literare (Al. Macedonschi)
Yvonne Rossignon	Pădure (versuri)
Petre Pascu	Zi întreagă (versuri)
Al. Ceușianu . . .	Revederea (Sketsch radiofonic)
George Popa . . .	Intoarcerea din legendă (versuri)
Ion Th. Ilea . . .	Schimbare (versuri)
M. Iorda	Când am fugit de-acasă (fragment)
Olga Caba	Norii (versuri)
C. S. Anderco . . .	Lumini (versuri)
N. Moisiu	Ultimul om (dupo Al. Petöfi)

Cronica cărților: „Cartea țării“ (Adrian Maniu), „Cloșca cu pui de aur“ (Dragoș Vrânceanu), „Aspecte din literatura maghiară ardeleană“ (Ion Chinezu) de Ion Foșeneanu; „Viața lui Ștefan cel mare (Mihail Sadoveanu) de Petre I. Teodorescu; „Ideologia Statului Român“ (C. Rădulescu-Motru) de At. C. B. — **Cronica plastică:** Două expoziții (V. Maximilian și soții Cabadaev) de M. J. — **Insemnări:** Brașov, București Cluj, Arad. — **Cronica revistelor.** — **Redacționale.**

Redactor: ION FOȘENEANU

Redacția și Administrația: Str. Regina Maria 26

Spre o nouă mişcare literară în Ardeal

de DRAGOŞ VRÂNCEANU

Scriitorii din provincie sunt privilegiaţi în aceia că, feriţi de viaţa care reduce sentimentele şi credinţele la instrumente, a centrului, pot urmări cu un ochiu mai grav şi mai plin de încredere evoluţia literaturii în sânul căreia se găsesc. Actualitatea literară văzută din colţul lor este alta decât cea pe care o trăesc — în vârtejul pe care-l dă apropierea — scriitorii ce se freacă unii de alţii, la centru. O mişcare literară în provincie este de-aceia mai greu de alcătuit decât una în Capitală, dar odată ajunsă, ea are şansa duratei. Provincialismul Moldovei, astăzi dispărut, a dovedit această durată. În Ardealul actual, fără îndoială, forţele literare nu s'au putut grupa, şi nu se vede încă cum s'ar putea mai bine grupa în vederea unei mişcări provinciale. Dar condiţiile există. A. S. R. I. (Asociaţia Scriitorilor Români Independenţi) prin cele cinci sau şase descinderi în Ardeal sub formă de reuniuni literare, a făcut un fel de operă de sondare a acestui lucru.

Intrebarea este dar: Cum s'ar putea determina, prin ce metodă — o metodă de propagandă ca aceia încercată de A. S. R. I., sau o metodă radicală, aceia de a pune în funcţiune câteva antinomii tradiţionale — s'ar putea ajunge la ridicarea tonusului literar al Ardealului? Căci este cert: tradiţia de cultură a provinciei oferă o atmosferă prielnică oricărei ambiţii în această privinţă. Aerul de încredere şi obiectivism care se respiră pe aceste meleaguri — masivitatea gestului cu care se afirmă orice în Ardeal, vor da, fără întârziere, relief unui legământ literar.

(Am scris mai sus cuvântul: obiectivism.)

Obiectivismul e trăsătura caracteristică a literaturii ardeleni în general. Nu prin sbuciumul tehnic, al căutării de sine, se poate favoriza cultura literară aici, ci prin acel al cadrului, al unei definiţii exterioare. Tot ce poartă ştampila Ardelenească în literatură este îndepărtat de subiectivismul propriu efervescenţei literare obişnuite: Tot ce este umbră, tot ce este durere a intimităţii refulate, nu are acces la suprafaţă în producţiunile literare ale Ardelenilor. Este transmutat şi asimiliat. O încordare specifică spiritului lor anulează în ea senzaţia oricărei nemulţumiri ascunse, oricărei îndoeli. Această convertire a surselor de inspiraţie, în cadre exterioare este caracteristică până la cele mai recente manifestări poetice. Dacă iau şi pun la un loc pe amicii mei ardeleni Ion Th. Ilea şi Eugen Jebeleanu, nu-i voi prinde cu poezia lor — crescută fără oboseli în atâta amar de aspiraţii neoclasice ale poeziei recente, — în flagrant delict de adulter cu sufletul feminin al subiectivismului. Apocalipsele sociale ale lui Ion Th. Ilea şi viziunile armate al lui Eugen Jebeleanu, sunt pe aproape. Acolo unde maestrul său, Ion Barbu, vrea să atingă viziunile ultramarine ale spiritului, Eugen Jebeleanu se opreşte la intuiţia plastică a unui trecut care se verifică în timp şi spaţiu. El nu descrie „Cavalerul de fier” al poetului rus, în imaginea lui realistă, sau supra-realistă, luată în sine. El scrie cu istoria în mână.

Acest obiectivism al literaturii ardelene care se manifestă prin spirit social, prin spirit istoric, prin legătura cu determinantele critice ale realității externe de care sufletul tânăr nu se poate desparte (căci sufletul unei rase tinere este mitic în măsura în care este obiectiv) sunt date de fapt prețioase în șirul oricăror considerații asupra vieții literare de peste munți.

De o grupare a forțelor literare ale Ardealului pe aceste premise gheice, se poate vorbi. E vorba numai de a le distinge și crede. Suntem convinși, în fața activității revistelor literare din Ardealul actual — multe și inegale, inegale în conținutul lor o parte, inegale între ele, confuze în aprecieri de multeori, sau în orientări, eclecticice, insuficient informate câteodată sau inferior editate — că aceste reviste intrate în filtrul localismului literar pozitiv, se pot curăța cu ușurință de sgura care le împiedică buna funcționare.

Desigur lucrul se va întâmpla cu una sau mai multe din revistele mari (*Familia, Gând Românesc, Pagini Literare, Brașovul Literar, Hotarul*) care prezintă deja un contur de expresie al spiritului provinciei.

Interesează care va lua contactul cu sine, cel mai fericit.

Cred dar că problema unei mișcări literare ardelene se poate defini pe două laturi: pe latura organizării, pe latura spiritului de obiectivitate. Aceste două concepte sunt de altfel asemănătoare. Organizarea trebuie să pornească din sânul revistelor care schițează astăzi mișcarea literară ardeleană. A. S. R. I. a fost și este un ferment lateral. Șezătorile literare ținute de asociație au produs unele precizări de atitudini înăuntru grupurilor de scriitori de prin orașele ardelene, cum s'a întâmplat la Sibiu. Rolul acestei asociații nu este de a dicta ceva în provincie, căci ea are obiectivele ei profesionale care se adresează scriitorilor de orice vârstă, de orice nuanță, din țară.

În atingerea pe care am avut-o cu cei din Ardeal, la cele câteva reuniuni literare, am simțit distanța care desparte centrul tehnic de provincia voluntară în ce privește aspirațiile literare. Numai voința poate alimenta tehnica, nici odată tehnica nu alimentează voința. În materie de strângerea forțelor literare, cei dela centru pot fi buni tehnicieni, dar le lipsește spiritul de constanță al voinței. Acest lucru mi se pare just. Pentru a se organiza pe sine mișcarea literară regională a Ardealului poate împrumuta principii instrumentale de la centru.

Spiritul obiectiv este pe de altă parte o tradiție câștigată a literaturii ardelene. Bucureștiul cu toate infiltrațiile lui, autohtone și străine, este, în domeniul literar, pus sub zodia neastâmpărului tentacular, luptei unor forțe de influență literară, care spre a căpăta penetrabilitate, deci avantajiu de luptă, se interiorizează, se camuflează se intelectualizează.

În procesul continuu reînnoit pe această realitate cosmopolită, vin să se imprime, din afară, coordonatele obiective de desfășurare ale literaturii noastre.

Spiritul obiectiv al Ardealului, — ca spiritul romantic al Moldovii, ca spiritul realist al Valahiei — poate duce, în conformitate cu marea lui tradiție, la o nouă formă literară care e de datoria celor ce dețin firele mișcării ardelene, de a o pregăti.

ION FOCSENEANUCERBUL

*Pădurea înaltă altă pădure
Deasupra miraților ochi și apoși;
Lungi trestii galbene din mușchi vânjoși
In surâs, se frâng, de ape pure.*

*Ramurile se apleacă să bea:
Fagii fără oglinda s'o spargă,
Cerbul lunecând din gura largă
Topită luna 'n fire de betea.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Apoi mugetul, ecou unui corn
Și peste prăvăliri în tropot iute
Trec, fum vândt, fantome de ciute
Și lotusul luminii îl răstorn.*

*Acolo unde turma a sorbit
Stelele legămate pe prund,
Nisipul liniștii s'a așezat la fund.*

*Ochiul Dumnezeului a mai clipit —
Unde setea cu inima a stat —
Pân'a 'nchis ochiul apei turburat . . .*

LUME NOUĂ

— De când n'ai mai fost la București, nene Iorgule ?

— Apăi, măi băete, ar fi vre-o 30 de ani. Ba nu! Mai mult! Stăi să nu încurc socotelile! Eu aveam 30 de ani, când am fost la București. Acu am împlinit 79 la Sântilie. Vra să zică de 40 de ani n'am fost în cetatea lui Bucur. Și nu veneam nici amu dacă nu-mi depeșai tu că ești pe moarte.

Bată-te norocul șolticule, că numai de drăcii te ții. Eu măi țâncule . . .

— Ei, țânc, nene Iorgule! Am 36 de ani.

— D'apoi că pentru mine tot țânc ai rămas, dacă nu la vârstă, atunci la minte.

Eu, dela războiu adică dinainte de războiu n'am mai eșit din bârlogul meu de la moșie, nici măcar până la Eși. Că farmazonii iștia cari-au făcut exproprierea, mi-au umplut buzunarele cu hârtii, cari nici pentru șters nu-s bune, să erți de cuvântul cel prost. Și din coșcogea moșie de-o mie de fâlci, am rămas cu'n potlog, de pe care, cu chiu și vai, îmi pot agonisi cele trebuincioase.

— Lasă nene Iorgule că drumul n'are să te coste nici un ban.

— Nu-i vorba de gologani măi băete, că la urma urmei, chiar așa de sărit în apă nu-s nici acuma. Da-i vorbirea de truda mea și spaîma Smărăndiței, pe care am lăsat-o bocind și frângându-și mâinile. Să nu-mi uit vorba: i-ai trimis depeșa ca să știe că tu ai șăguit ?

— Trimis! Urgent! Ei, și cum găsești acum Bucureștii nene Iorgule ?

Conu Iorgu Mirescu își mângâie favoriții albi, cruciș: cu mâna dreaptă pe cel din stânga și cu mâna stângă pe cel din dreapta și privind pe deasupra ochelarilor la nepotu-său Costel Milescu avocat chefliu din Capitală, rosti rar:

— Apăi, Costăchel dragul moșului, ce să zic ? Târg mare de tot! Dar larma asta mă amețește de parcă aș fi mahmur în fiecare zi. Și-i altă lume, de care eu nu mă pot lipi, cum nu se lipește nuca de perete. Iar două lucruri mă scot din sărite.

— Care-s, nene Iorgule ?

— Mai întâi atâția pierde-vară care bat ulițele și sprijinesc păreții, chiorându-se la mueri. Și muerile, măi băete, numai cât nu dau prin băț, vorba ceia! Așa își scot la vedere, cum să-ți spun, bucățile de trup, care pe vremea mea se țineau ascunse, de parcă îți spun cu ochii: ia poftim și puneți mâna să vedeți că nu-s false. Și așa se zăgrăvesc, de să-ți stupești degetele și să le cureți.

Costel Milescu slobozi un hohot de râs.

— Ei, nene Iorgule, în chestia asta încă nu știi nimic! Deseară avem să mergem la un teatru și pe urmă vom sta de vorbă!

Când a intrat Conu Iorgu în sala strălucitoare și luxoasă, clipi des de câteva ori până s'a deprins cu lumina. Condus de Costel, se strecură cu greutate printre mese, împiedecându-se de câteva ori, până au ajuns la masa de lângă scenă, rezervată din timp. Redingota lui Conu Iorgu, lungă, demodată și puțin bătând în verde, gulerul larg și răsfrânt, cravata cât un plastron și „botinele” de „brunel” cu elastic, atrăgeau privirile, și lumea se întorcea după ei, urmărindu-i cu interes. Câteva „stele” care terminaseră programul și stau la o masă așteptând altă activitate neartistică, priveau mirate la chefliul Costel, client cotidian al localului, iar una cu spatele gol șopti către celelalte:

— Costel și-a adus sfintele moaște!

Conu Iorgu se uită zăpăcit împrejur, holbă ochii privind peste ochelari la stelele cu îmbrăcămintea sumară, cari priveau surâzând spre masa lui, și îmbujorat la față rosti supărat:

— Măi băete, pentruce îți bați joc de bătrânețile mele și mă aduci în Sodoma asta?! Aista-i teatru, măi Costăchel?!

— Teatru, nene Iorgule!

— Pe cinești ta ?

— Pe cinești mea !

— Da muerile celea goale care se hlizesc încoace, cine-s ?

— Artiste, pe cari le cunosc personal.

— Cum artiste, măi nepoate ?

— Artiste nene Iorgule. Aia cu spatale gol e dansatoare; aia cu cărlionții pe frunte e cântăreață, iar aia blondă e diseuză.

— Ce mâncare de pește o fi asta ?

— Tot un fel de cântăreață, dar mai mult zice de cât cântă.

Un ropot de aplauze îl făcu pe conu Iorgu să tresară spăimântat. Pe scenă se repeziseră doi dansatori acrobați. Bărbatul cu frac impecabil, iar femeia goală până la jumătatea trupului, avea o presupusă rochie de mătase străvezie, prin care se conturau apetisante toate formele. La început, încleștați strâns, se bățâiau pe loc în ritmul nervos și săltareț al jazzului, se frângeau de mijloc, își amestecau picioarele, iar femeia își tremura uneori pieptul și umerii într'un fior sugestiv. Conu Iorgu ridicase ceașca să soarbă din cafea, dar a încremenit cu mâna la jumătatea drumului spre gură, și fără să-și desprindă privirile dela cei cari se trudesă pe scenă, întrebă:

— Ce fac aceia acolo, Costăchel ?

— Dansează, nene Iorgule!

— Cum, Doamne iartă-mă?! Eu socoteam că . . . Doamne ferește!

Iar când femeia începu să se învârtască ca un ventilator, conu Iorgu își ridică ochelarii pe frunte ca să vadă mai bine. Cu un salt meșteșugit, femeia sări pe umerii bărbatului. Conu Iorgu își ținu răsuflarea. Iar când bărbatul o luă subsuoară și după ce o roti de câteva ori, o repezi cu picioarele în sus, conu Iorgu gemu :

— Costăchel, are să se vadă !

Dar nu se văzură decât picioarele complet goale până la chiloții minusculi. Ochelarii lui conu Iorgu căzură clămpănind pe nas.

După asta, luat ca într'un vârtej, Conu Iorgu gustă des din câteva băuturi streine, înșelătoare la gust, și-o termină cu șampanie, fără să-și dea seamă că se găsea între două „artiste”, prietene cu Costel. Ca prin vis își aduce aminte că ar fi întrebat pe una :

— Mata nu porți cămașe ?

A doua zi avu o crâncenă durere de cap, iar seara plecă spre „bârlogul” lui de pe malul Prutului, unde ajunse zdrobit de oboseală. La toate întrebările coanei Smărăndița n'a răspuns decât trei cuvinte :

— Altă lume, Smărăndițo !

A dormit neîntors în crivatul dumisale cu saltele moi de lână, iar a doua zi s'a trezit târziu, împotriva obiceiului.

Coana Smărăndița își îmbrăca fustele, trei la număr, una peste alta, șoptind rugăciuni și bătând mătănii în fața icoanei Sf. Neculai, patronul căsuței sale. Conu Iorgu o privea cum se încovoia cu greutate, îmbrăcându-și o bluză plinuță peste camizolul de olandă. Și pe când își lega la cap basmaua tivită cu mărgeluțe, conu Iorgu mormăi numai pentru el :

— Mare deosebire !

— Ce-ai spus mata, Iorgule ? — întrebă coana Smărăndița, întorcându-se.

— Nimic, Smărăndițo ! Mă gândeam numai că parcă prea multe fuste îmbraci mata. Nu s'ar putea să mai lezezi din ele ?

— Dar ce ți-o venit, omul lui Dumnezeu ? Nu m'am îmbrăcat totdeauna așa ? Ori poate mata te-ai smintit olecuță ! Ii fi văzut pe acolo pe unde ai umblat, alte drăcii.

— Nu mai păcătui Smărăndițo, că mata ești femeie în toată firea. Da, da, ai dreptate ! Am văzut altă lume ! O lume nouă, cu care noi n'avem nici în clin, nici în mănecă. S'o lăsăm în plata Domnului ! Ia mai bine spune mata să-mi aducă dulceața și cafeluța că ași vrea să mă scol.

VLADIMIR NICOARĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CÂNTEC SĂ SE DUCĂ SOMNUL

Bună dimineața, draga mea !

Ți-am așternut pe prag un braț de soare

Să stai un pic aici până s'or scutura

Fulgii de somn de pe pleoapele de floare.

Pe obrazul fraged de copil de lapte

Ți-a înflorit un mac de somn brumat

Sub degetele zânelor de azi-noapte,

Care de duhuri te-au apărat.

Stai că-ți ajut eu să-ți încălți condurii

Ce au dormit pe prag de-aseară și

Era să-i fure piticii pădurii,

De n'ar fi prins din boturi a nfrunzi.

Paianjenișul somnului ce te-a nvelit

Căzu precum o rochie de spumă.

Acum făptura-ți fragedă s'a despărțit

De sânul mamei visului, de brumă.

— Auzi, ce zumzet sună ? Oști sclipind.

Viorile dela o nuntă de buburuze.

Vino și tu cu răsul tău de-argint !

Lăcuste bat din pinteni și peruze

De purități de-azur îți cresc în drum.

Vrea 'n rochia de spumă să te vadă

Grădina de cădelniți cu parfum :

Bună dimineața, fată de zăpadă !

EMIL GIURGIUCA

Amintiri literare

Incă de când eram magistrat la Chișinău (1925–1928) mă gândeam să public un volum de poezii cu titlul: *Cântecele unui greer*. N'a apărut până acum de cât prefața acestor cântece, și o mică poemă: *Cântă greerul*. Am asemuit totdeauna pe bieții cântăreji ai țării noastre, eminentamente agricolă, cu *greerii*, pe care i-a imortalizat *Lafontaine* în celebra și egoista lui fabulă „*La cigale et la fourmi*”. În adevăr poetul, mare sau mic, celebru sau necunoscut, imită în mod adorabil tactica nepăsătoare și desinteresată a micuțului greer. El cântă pe chitara lui și viața curge pe lângă dânsul aprigă și tumultuoasă. În freamătul luptei pentru existență, cântecul lui monoton rămâne aproape fără ecou. Invingătorii vieții ajunși pe culmi îl ignorează sau îl desprețuiesc. El cântă înainte pentru lună, pentru florile tăcute și înbălsămate ale primăverii, pentru marea frământată de vânturi, pentru pădurile șoptitoare și tainice, pentru cerul albastru tivit în amurg cu beteala de aur a soarelui ce scapătă, pentru holdele galbene înbușorâte de pata sângerie a macilor, pentru sufletele naive și smintite ale copiilor și ale nebunilor și pentru lauda lui Dumnezeu care e prea mare și prea departe ca să-l audă.

Dar într'o zi mâna îi înghiață pe coarde și serenada lui o risipește crivățul:

Azi iarna-i bate în ferești
Și vântu'n goana simfoniei,
Parcă-l întreabă: unde ești
Trist cântăreț al veseliei?

La moartea lui se strâng drumeții și unii' slăvesc. Alții' plâng. Mâini tinere și curate aduc pe groapa lui proaspătă câte-va flori în amintirea cântecelor lui primăvăratice – și apoi lumea se risipește, iar mormântul sărac și singur e păzit și luminat numai de candela statornică și mângâietoare a lunii.

Așa a trăit, a cântat și a murit poetul Alexandru Macedonschi. Comparația cu greerul și lui i se potrivește de minune. În viață a fost hulit, uitat și nesocotit. După moarte, târziu, gloria a început să-i suradă. Pentru mai toți poeții, gloria e o floare târzie care nu înflorește decât pe morminte. I s'a făcut de curând un pelerinaj la mormântul modest de la cimitirul Bellu și tinerii scriitori ridicând inimos glasul în favoarea nemângâietei văduve, care suferea într'o tăcere demnă mizeria, Parlamentul înduioșat a votat o mică pensie alimentară d-nei Ana Al. Macedonschi. Cântărețul nemuritor al nopților de mai și al rondelilor cu cizelări de filigramă, poate în fine să se odihnească. Tovarășa nobilă și credincioasă a vieții lui chinuite, va avea de azi înainte o bucată de pâine și puțința de ai aprinde o candelă lângă crucea de lemn ce-l veghează de 12 ani.

Cer voe cetitorilor noștri, care se interesează de marile figuri ale literaturii noastre dinainte de război, să evoc figura maestrului Macedonschi, pe care l-am cunoscut de aproape, și al cărui colaborator și prieten am fost ani îndelungați.

Alexandru Macedonschi era fiul generalului Macedonschi fost aghiotant și ministru de război al domnitorului Cuza. Mama sa era coboritoare dintr'un Ban al Craiovei. Când l-am cunoscut eu prin anul 1990–91, fiind student la drept și la litere, maestrul era trecut de patruzeci de ani. De altfel publicase în anul 1872, anul nașterii mele, un volum de *Poezii* în editura Haimann. Librăria Haimann era pe Calea Victoriei peste drum de cafeneaua Kübler dar mai spre Palat. Poetul avea pe atunci un cap impresionant. Sub o frunte largă și orgolioasă purta pe nasul acvilin ochelari de aur. Părul rar era despărțit în două printr'o cărare în mijlocul frunței lărgite de o calviție precoce. Imprejurul urechilor armonioase părul arcuia netezit cu fierul. Mustața scurtă și deasă avea vârful ascuțit și drept. Intrebuința pentru ținuta lor marțială un cosmetic de ceară neagră. La gât îi flutura o lavalieră sumbră, iar jobenul înalt de mătase era pălăria sa de predilecție. Redengota cu reveruri de mătase butonată până sus îi da, ca și lui Duiliu Zamfirescu, aer de militar îmbrăcat civil. Mergea pe stradă cu picioarele puțin încovoiate legănându-și capul cu ochi vii, mari și visători, absent în larma și mișcarea de stup a capitalei, și pierdut într'o viață lăuntrică adâncă și concentrată.

Surusul ironic al buzelor groase și sensuale era îndulcit dese ori de francheța primirei călduroase ce-ți făcea și de bunătatea fonciară a firei sale distante dar expansivă și generoasă în intimitate. Vorbea franțuzește cu facilitate și eleganță, și era cu toată lumea de o politeță plină de tact. Soția sa, d-na Ana Macedonschi micuță, subțire, delicată cu ochi mari și negri, născută, Ralet-Slătineanu, era sora prietenului meu *George Slătineanu*, Președinte la consiliul Legislativ și vară cu *Ion Câmpineanu*, decedat de curând, una din cele mari originale figuri ale aristocrației nostre românești.

Stam de vorbă cu Ion Luca Carageale, pe o bancă în Cișmigiu și discutam cu el asupra literaturii franceze din secolul al XVII-lea pe care marele scriitor o cunoștea pe degete, când poetul Macedonschi se apropie. Carageale, care îl tutuia, a început să-l întrebe: „Alexandree ce e cu marea ta ediție a nopților?” — „Aș vrea s'o public la Monitorul Oficial cu gravuri în lemn.”

Carageale glumeț îl intrerupe: „Ce rău ți-a făcut Alecule, Monitorul Oficial, de vrei să-l aduci la fali-

ment or poate pândesti locul directorului?" Poetul Macedonschi începu să râdă îndreptându-și lavaliera care se strâmbase și vru să-și ia rămas bun zicând: „Mi se pare că v'am întrerupt o conversație interesantă." — „Nu, replică, maestrul Carageale, vorbeam cu Cincinat, care e lângă despre arta stilului. Dar ce nu vă cunoașteți? Asta e un băiat de viitor. Ți-l prezint. Cincinat Pavelescu." Poetul Macedonschi, foarte ceremonios, scoase jobenul și-mi strânse mâna cu în-sufletire spunându-mi în franțuzește. „Imi făgăduise cumnatul meu Georges, prietenul d-tale, să te aducă odată în strada Dorobanților dar acum sper că vei veni singur."

La colțul Bulevardului cu strada Brezoianu Carageale ne părăsi dându-ne întâlnire seara în Covaci la berăria pe care o deschisese de curând și care devenise o adevărată cafenea literară la modă. Acolo am întâlnit pe Coșbuc, pe Delavrancea, pe Vlahuță, pe Toni Bacalbașa, pe Ion Gorun, Traian Demetrescu, Teleor și alți scriitori din generația aceasta.

D'atunci am început s-o frecventez în mod obișnuit ca și cenoașul maestrului Macedonschi. Când l-am cunoscut mai bine, mi-am dat seama că aristocratul acesta rămăsese sub biciuirea protivnică a destinului un revoltat și un boem incorigibil. Fusese o singură dată funcționar și anume prefect de Bolgrad, și d'atunci nu visa decât slujbe înalte sau cel puțin director la Monitorul Oficial. Dar a închis ochii fără să-și vadă visul împlinit. Avereă părintească o irosise într-o lungă călătorie în Franța și Belgia. Creease la Paris, în apartamentul luxos din rue Bonaparte pe care-l înpodobise cu numeroase scoarțe oltenesti rare și artistice, un mic cerc literar. Veneau să ia ceaiul acolo, odată pe săptămână: *Laurent Tailhade*, ironistul neînduplecat din *Au pays du mufle*, poetul *Stuart Merrill*, vigurosul poet romancier și esseist *Camil Maucclair*, belgianul *Albert Moekel* fondatorul celebrei reviste *La Wallonie* la care a colaborat și *Alex. Macedonschi* prin 1887—89 și care a devenit celebră prin contribuțiile literare ale lui *Maurice Maeterlinck*, *Emil Verhaeren*, *Francis Vielé-Griffin*, *José Maria de Hérédia*, *Stephane Mallarmé* și chiar *Paul Verlaine*. Târziu când Macedonschi a publicat în franțuzește volumul de poezii *Bronzes*, *Pierre Quillard*, în *Mercure de France* a scris într-o notiță critică: *Le grand poète roumain Alex. Macedonschi frappe le vers français sur une euclume d'or*. Adică: marele poet român A. M. făurește versul francez pe o nicovală de aur! Apreciat în mediurile intelectuale înalte din Paris când s'a întors în țară s'a simțit cam desrădăcinat, după expresia celebră a lui *Maurice Barrès*. A fondat atunci revista *Literatorul*, foarte răspândită în toată țara și la care au debutat mai toți scriitorii noștri cunoscuți: *Duiliu Zamfirescu*, *Caton Teodorian*, *Alex. Djuvara*, fost ministru, poet, pictor și mare orator, *Teleor*, *Alex. Obedenaru*, *Traian Demetrescu*, mi se pare chiar *Galaction* și *Arghezi*. Dar revista aceasta a cărei deviză era: control de stil, libertate de idei, și care stârnisese un adevărat curent, a dispărut în furtuna provocată de scandalul epigramei contra lui *Eminescu*. Epigrama aceasta care i s'a atribuit lui *Macedonschi*, dar care a apărut neiscălită și pe a cărei paternitate maestrul nu și-a însușit-o niciodată, nu era nici prea răutăcioasă nici prea spirituală. Publicarea ei a avut nenorocirea să coincidă cu izbuc-

nirea maladiei mintale a genialului poet *Eminescu*. Cel care a dat alarma și a pornit o campanie distrugătoare și neomenească contra lui *Macedonschi* a fost *Grigore Ventura*, cunoscut polemist și literat, tatăl celebrei noastre compatriote de la *Comedia Franceză* din Paris, d-soara *Maria Ventura*. Deși epigrama apăruse ca simplu joc de redacție pe la mijlocul unei reviste de 120 de pagini și n'ar fi putut fi introdusă peste noapte la pagina 60 a revistei, totuși în timp de 12 ani, lui *Alex. Macedonschi* nu i s'a îngăduit să publice un singur rând de apărare sau de lămurire. *Ventura* convinsese prin violența campaniei sale stăruitoare contra lui *Macedonschi* că el este autorul acelei impietăți. Din fericire moravurile acestea s'au schimbat și azi în toată liniștea putem discuta cu seninătate și acuzația și apărarea.

Iată epigrama în chestiune:

Un X pretins poet, acum
S'a dus pe cel mai jalnic drum.
L'aș plânge dacă'n balamuc
Destinul său n'ar fi mai bun;
Căci până eri a fost năuc
Și nu e azi decât nebun!

Chiar dacă epigrama ar fi aparținut maestrului — de și el a tăgăduit-o neconținut —, încă suferința și pedeapsa îndurată de *Macedonschi* și de familia lui, au fost în disproporție cu imprudența său chiar cu vinovăția autorului.

Toate numerele revistei i s'au înapoiat pline de insulte. Nu i s'a publicat nici un rând de explicație. Prietenii l-au părăsit. Colaboratorii au emigrat. Mizeria l-a copleșit. Ani de zile a trăit în lipsurile cele mai omorâtoare. Nu mai avea mobile, nici cărți, nici haine, nici servitori. Năluca lui când se zărea singurată pe la colțul stradelor laterale, inspira o miță amestecată cu groază, întocmai cași femeilor din *Florența* care strigau la vederea lui *Dante*: „Priviți pe acela care se întoarce din infern!" Și infernul lui *Alexandru Macedonschi* a fost în adevăr dantesc!

Când l-am cunoscut eu, ducea încă o viață grea. Slujbă nu avea. D-na *Macedonschi* primea, lunar, o mică subvenție de la Eforia spitalelor civile, strămoșii ei *Ralet-Slătineanu* fiind dintre vechii donatori.

Când lipsa îl chinuia prea crud, maestrul scria scrisori de o convingătoare elocință și le trimetea când mitropolitului *Primat*, când *Prințului Sturza*, când *Regelui Carol I* — prin intermediul d-lor *Basset* și *Petrescu* —, când lui *Const. Arion*, mecena larg și înțelegător al artei și al suferinței, când lui *Emil Costinescu*, fostul ministru de finanțe, suflet frumos cași înfățișarea lui blândă și patriarhală, mătușei mele *Smaranda Bucșan*, castelana de la *Parepa*, când tatălui meu *inginerul Ion Pavelescu*, om bun și milos care admira pe marele poet și nu știa să refuze pe nimeni.

De obicei scrisorile obțineau rezultatul dorit. Dar să nu vă închipuiți că maestrul când se trezea în posesia unei sume respectabile de 500 sau 1000 de lei, se ducea să-și plătească chiria sau să cumpere ceva util casei sale plină de goluri. Nici de cum. Cumpăra jucării pentru băieți, păpuși pentru fetiță, icre, pui, sparanghel și trufandale scumpe. Și toate bunătățile astea se mâncau în farfurii adânci și ciocnite, pe masa lungă de redacție, acoperită cu o mușama uzată, albă cu picățele negre. *Furculițele*, *cuțitele* și *lingurile* erau unele de argint, altele de alamă și câteva de lemn, dar nici una întreagă.

Maestrul Macedonschi a fost de sigur cel mai mare boem al generației sale. Odată s'a împrumutat cu doi napoleoni, la bunul cismar polonez din Dealul Spierei, D. Ștefan, care revenise a patra oară să-i ceară o datorie veche de doi ani. Așa de mult a știut să-l înduioșeze pe acest adevărat amic al familiei, că bătrânul pantofar, care făcuse cisme generalului Macedonschi pe când era adjutant al lui Cuza și asistase la botezul poetului care se răsfața pe atunci într'un leagăn aurit și în scutece cu coroană, a scos plângând o imensă batistă roșie din buzunarul de la spate al redingotei, și-a șters ochii și a desfăcut cei doi napoleoni agonisiți după alergături obositoare. S'a înclinat adânc și i-a întins maestrului sărutându-i mâna. Nu făcuse nici un efort oratoric ca să-l convingă. I-a amintit numai cum trăia odată și cât suferă azi când e silit să nu-i poată plăti ce-i datorește de mult, ba chiar să se umilească a-i cere un împrumut. Bătrânul înalt, spân și roșcat a deschis ușa încet și a dispărut în ceața umedă a serei de toamnă târzie. Maestrul emoționat el însuși a simțit nevoia să iasă în aer și ne-am dus la cafeneaua Fialcovschi unde a tratat cu bere, cafele și dulceață pe toți scriitorii tineri ce consumau până la venirea noastră numai pahare cu apă. Nu mult după cunoștința noastră, maestrul a făcut să reapară *Literatorul*, eu fiind primul redactor al revistei. Voi povesti pe scurt, trei întâmplări din timpul colaborării mele la *Literatorul* și la tragedia în 5 acte și în versuri „Saul”, pe care am scris-o cu maestrul și care s'a reprezentat de 9 ori cu mare succes la teatrul național din București, prin 1892, având ca principali actori pe: Aristița Romanescu, C. Notara, Petrescu și Maria Ventura.

Grigore Ventura uitase de mult campania furioasă contra oropsitului de odinioară. El a scris chiar un articol critic în care susținea că tragedia noastră e destinată să devie clasică. De altfel, mulți ani la conservatorul de artă dramatică din București, elevii dau examene de sfârșit de an cu scene din tragedia noastră.

Reviu la prima întâmplare de care vă vorbeam. După o serată dată în strada Dorobanți la domiciliul maestrului care-și serba onomastica, în ziua de Sf. Alexandru, am fost obligat să improvizez și eu 4 versuri în onoarea sărbătoritului care propusese, în salonul plin de rude noile și de literați de toate vârstele și categoriile, ca autorul celui mai reușit catren să fie proclamat prinț al poezilor precum de curând fusese ales la Paris *Leon Dierx* de un număr mare de scriitori. N'am avut niciodată o natură lingușitoare, așa se și explică pentru ce, cu toate legăturile mele variate și puternice, n'am ajuns decât procuror de curte la Brașov, pe când alții mai mlădioși și mai practici, au suit toate treptele mării, ale bogăției și ale gloriei. În seara aceea în loc să fac maestrului versuri elogioase ca toți ceilalți i-am făcut o epigramă, mi se pare că a fost chiar întâia mea epigramă. Pe când căutam o inspirație, văd în fundul salonului un dulap de cărți cu două rafturi goale. Ca să nu se observe lipsa cărților vândute, pentru ca invitații să fie bine ospătați, amfitrionul așezase în rafturile goale o colivie, pe care o înveselise altădată, cântecul unui canar.

Și când mi s'a dat cuvântul, în stuporea generală, am citit aceste versuri necuvincioase care au căzut ca o dușe rece peste entuziasmul facil al mosafirilor veseli:

Maestrul nostru are o boală:
Îi plac sticleții. Dar în dulap,
Văd colivia că șeade goală...
Fiindcă sticleții îi are'n cap!

A fost un freamăt legitim de indignare. Un scriitor din provincie, înalt și solid, a propus să mă arunce după balcon în stradă. Dar maestrul, om de societate, a aruncat vina pe oboseala mea. Sosisem cu o jumătate de oră înainte de la Sinaia și venisem pe bicicletă. Epigrama aceasta a avut însă un epilog.

M'am dus a doua zi să-l iau pe tata acasă de la birou. Era inspector general la C. F. R. Birourile tracțiunii se găseau imediat lângă academie, acolo unde s'a instalat biblioteca publică, în calea Victoriei colț cu Sfinții Voevozi. Era aproape 12. Eram mascat de o bibliotecă turnantă. Maestrul Macedonschi intră. Se duce la biroul tatălui meu și-i spune. D-le inspector general nu știți ce mi s'a întâmplat aseară, de ziua mea? Fiul d-tale, Cincinat, m'a desonorat, făcându-mă în fața soacrei mele, d-na Slătineanu și a unei numeroase adunări, o epigramă care m'a zăpăcit așa de mult c'am și uitat că azi la ora 1 am scadența unei polițe de 500 lei care amenință să mi se protesteze. Tata a înțeles. A sunat pe d. Poenaru, casierul C. F. R. și i-a spus să plătească imediat polița poetului. „Li făgăduisem fiului meu să i ofer o bicicletă engleză care costă tocmai 500 lei. L-am pus maestre la amendă și n'o să i o cumpăr de cât la vară.” Eu m'am făcut ghem după bibliotecă și am auzit cum poetul a plecat vesel și mulțumit. Când m'am dus seara mă ertase și ne-am reluat colaborarea la „Saul” ca și când nimic nu s'ar fi întâmplat.

Tata însă m'a dojenit și m'a rugat zâmbind să nu mai fac epigrame așa de costisitoare. El însă era ca și mine un om cu mâna spartă. Nu cunoștea arta d'a refuza. Odată primește un bilețel al cărui scris era simpatic și bine cunoscut: „Domnule inspector. Diseară voi avea onoarea să fiu tată. Voi da noului meu vlăstar numele d-tale ilustru, de Ion. Rog înlesnește-mă, pentru cheltuelile indispensabile cu 400 lei și de unde dați să sporească!” Alex. Macedonschi, maestrul, uitase că trei luni mai înainte alt bilețel redactat cam în acelaș fel spunea: „Dacă soția mea naște o fată îi vom da numele *Polina*, în semn de recunoștință pentru d-na Pavelescu care e tot așa de bună și generoasă ca și d-ta.” Bine înțeles că părinții mei, suflete îngerești n'aveau memoria datelor și făceau pe placul bunului maestru fericiți că puteau să-i mai risipească grijile.

Voi mai povesti o mică farsă pe care, fără nici o răutate am făcut-o directorului meu cu prilejul inaugurării de către regele Carol I, a mărețului pod de peste Dunăre.

În ziarul *Tara* inspirat de Nicu Filipescu, apărând clișeuul podului, primul redactor m'a rugat să improvizez o odă Regelui Carol, care a și apărut seara în ediția specială a ziarului.

Poema mea, a dat ideea maestrului Macedonschi, să facă și el un madrigal Regelui în *Literatorul* care tocmai trebuia să apară a doua zi. Nu-mi amintesc de cât cele 2 versuri de la sfârșit. Sunt d'atunci cel puțin 40 de ani. Ideea era aceasta:

Pe râul de argint când podul
Inlinsu-l-ai, gândea norodul:
„Nu în Dobrogea ai intrat Sire
Ai intrat în nemurire!”

Eu însă ducând versurile la tipografie am adăogat de la mine două versuri:

Sau, să mă exprim mai bine:
Ești acum coleg cu mine!

Le am iscălit pe toate Alex. Macedonschi, am pus să le culeagă repede și am tras 5 numere cu varianta acesta, rugând pe tipograful Göbl să trimeată acasă 5 numere cu farsă și 20 cu versurile autentice.

Când a sosit băiatul cu revistele am ascuns ochelarii maestrului și am deschis nervos pachetul.

Revista era imprimată luxos pe o hârtie velină albă și groasă. Numărul se prezenta bine. Macedonschi își căuta ochelarii și mi spune: „Am impresia că versurile mele erau mai puține. Au fost 4 și mi se pare că sunt 6. Ce-o fi blestemăția asta?” — „Maestre îi răspund eu. Mi se pare că un zețar e poet. N'o fi complectat el poezia părându i-se cam scurtă?” — „Cum crezi Cincinat c'o să-și permită zețarul asemenea infamie? Ia citește mai bine d-ta să vedem ce e.” Și cu glas sonor și patetic accentuez ultimele versuri:

Nu în Dobrogea ai intrat Sire,
Ai intrat în nemurire,
Sau să mă exprim mai bine:
Ești acum coleg cu mine!

Maestrul se făcuse vână și era aproape să i vie rău. „Sunt desființat. O să mă crează regele nebun. Repede la tipografie să oprească tirajul.” Dar d-na Macedonschi, mai calmă, luase un număr din cele bune și i spuse: „Alexandru, trebuie să fie o farsă. Liniștește-te. Nu vezi că d-nu Cincinat râde?” Maestrul trecu brusc de la excesul supărării la un râs vesel și șgomotos. „D-ta ești vinovatul! Mă miram să aibă tipograful atât curaj.” Și în focul care ardea aruncă unul câte unul numerile boclucașe adăogând zâmbitor: „Trebuie să recunosc că farsa a fost admirabilă. Bravo!”

Iată și a treia anecdotă, vie și trăită acum 42 de ani când lucram împreună cu maestrul la tragedia Saul. Fiind student la drept urman dimineața cursurile universitare. După prânz asistam la prelegerile magistrale ale lui Titu Maiorescu. Colaboram și la diverse cotidiene. Seara eșeam cu Macedonschi colindând berăriile să ne întâlnim cu George Coșbuc, Carageale și alții. În serile când trebuia să scriu, ne întorceam de vreme și pe masa lungă de lemn, acoperită cu celebra mușama, în fața unei carafe cu bere blondă începeam colaborarea. Ziua discutam asupra scenelor și psihologiei personajilor consultând biblia și alte cărți necesare. Ne apucam de scris e un fel de a vorbi. În fond cel care scria mai mult eram eu. Maestrul se plimba d'alungul odăei și medita aruncând spre tavan valuri de fum și priviri inspirate. Era obiceiul ca eu să aștern 40—50 versuri, fie în dialog fie în tiradă. După efortul acesta mă opream la un vers rebel care întârzia și atunci rugam pe maestru să-mi dea voie să mă odihnesc și să facă el versul refractar. El, foarte grațios se așeza pe scaun. Iși vărsa un pahar de bere. Iși reaprindea țigara și începea. E cunoscută anevoința și truda ce împiedicau scrisul curent al marelui poet. Celebra epigramă dedicată lui Alexandri care tolerase artistului ce interpreta pe Zoil în Fântâna Blanduziei, să imite capul și mustățile lui Alex. Macedonschi, l-a costat o noapte întreagă și o zi de ciselare minuțioasă.

Epigrama e însă în adevăr frumoasă:

Orbit d'al gloriei nesațiu,
Albit de ani, dar tot copil,
E lesne să mă faci Zoil,
Când singur tu te faci Horațiu!

Cu cât se îndârjea să găsească versul ce fugea, ca nisipul printre degete, când te isbește un val de mare, cu atât inspirația vagabondă și protivnică se depărta și-l înfrunta și i suia sângele în tâmpile ca să-i paralizeze puțința d'a găsi cuvântul care trebuie.

Atunci îmi spunea glumind: „Mi se pare că mi-ai blestemat tocul să nu poți scrie de cât d-ta cu dânsul” și zâmbitor mă poțtea să continui, iar eu mă supuneam bucuros. Partea cea mai grea venea însă după complectarea scenei întregi. Atunci maestrul citea cu voce tare, târâgănată și declamatorie, ca la Comedia Franceză, versurile scrise. Le elogia decretându-mă un adevărat geniu. Maestrul era de altfel extrem de generos în laude ditirambice cu toți tinerii literați, care constituiau cenaclul său. După apoteoza laudativă, cu un surâs mai rece adaoga: „Până acum am admirat poetul și improvizatorul, acum trebuie să intervie artistul. Primele 8 versuri sunt perfecte ca idee, formă și sonoritate. Să-mi schimbi însă cele 4 rime următoare care sunt palide și deslănate. Versul acesta trebuie să sfârșească în mod lapidar.

De cele mai multe ori îndreptam fără să murmur rimele cerute de exigența implacabilă a maestrului. Odată însă, obosit de cele 70—80 de versuri scrise între orele 9—12, și mai cu seamă de rigoarea schimbărilor ce mi se impuneau, am refuzat net să le mai fac rugând pe maestru să le modifice chiar el.

S'a așezat nemulțumit la masă, a mai sorbit din halba cu bere și a început să ciocănească versul ca pe o nicovală roșie. Însă cuvântul *catastrofal* ce trebuia să înlocuiască o rimă onestă a mea nu putea fi introdus, cu toată silința și meșteșugul de mare făuritor al maestrului. „Chiar pentru d-ta e aproape imposibil...” Dar n'am apucat să termin fraza. Roșu de mânie a sărit în picioare și m'a apostrofat violent: „Mi se pare că d-ta începi să uiți cine ești. Te-am scos, domnule din mahalaua Batiștei și din fiul unui inginerăș dela C. F. R., te-am ridicat până la mine — fiul generalului Macedonschi — băete nu-ți pierde capul și revino la modestie și la realitate.” Atunci mi-am pierdut capul în adevăr și i-am ripostat nemilos: „Tatăl d-tale o fi fost ministru de război, dar al meu n'are nici o rudă care să fi trădat pe Tudor Vladimirescu.” În culmea furiei și a indignării Macedonschi a pus mâna pe un cuțit de tăiat hârtie, destul de masiv, ce dormita pe masă și mi-a dat o lovitură în piept. „Mori mizerabile dacă-mi ofensezi străbunicul.” Apoi a isbucnit într'un râs nervos dar jovial fiindcă pumnalul fabricat dintr'un fel de hârtie, se ghemuise și nu-mi pricinuise nici un rău. „Am vrut să te sperii Cincinat și să nu-mi mai răspunzi altă dată chiar când ai avea dreptate. Eu sunt un om necăjit, am trecut prin multe. Tu ești tânăr trebuie să te stăpânești și să rabzi. Hai mai bine să ieșim. Berea nu e gustoasă de cât la berărie. Și iată mi-a venit și versul. Bravo! A quelque chose malheur est bon.” Și a doua zi am început colaborarea fără nici un incident.

CINCINAT PAVELESCU

Pădure

Copil, te-am așteptat să 'nvii pădure,
 Cu brațe moi de creangă de mălin;
 Și 'n cerul tău cu amnare de luceferi
 Să mă aburci de subțiori, ușure.

Pe urmă mi-am dorit să vîi din dafini,
 Cu glas de mladă; și cu pași de frunză
 Să te desprinzi din scorburi față albă,
 Cu 'nvăluiri de funigel pe afini.

Așa-s de limpezi în izvor copacii,
 Că m'ăși pleca pe prund să-i sorb din pumni,
 De-odat' cu duhul tău cântat sub pietre,
 De-odat' cu stelele, deodat' cu macii.

Așa-s de albe coapsele pădurii,
 Pe unde tîngue mesteacăn pric...
 M'ăși răspândi cu umbrele paianjen,
 M'ăși împleți cu iedera și nurii,
 Și-ăși răuri pe trupul tău, spre ceruri...

YVONNE ROSSIGNON

■ CU Cluj / Central University Library Cluj

ZI INTREAGĂ

Din ierburi ziua răsare verde și înaltă,
 La călcâi cu aur fierbinte, rotund.
 Primită cu jertfe negre, căscate afund —
 Pălpăie 'n lumina ce strânse oamenii toți laolaltă.

Timpul elastic o 'nalță spre jumătățe.
 Turbanu-i de aur, rotund potrivit.
 Pentru 'ndestulare brațele 'n jos sunt lăsate,
 Și timpul rămâne o clipă pe loc, neclintit.

Încovoieri lucitoare se destramă fâșii - fâșii
 Pe unde doar mintea mai poate răsbate.
 Pe ochii zilei, încercănați, storuri lăsate
 Îi depun prinosul de aur la căpătăiu.

PETRE PASCU

ALEXANDRU CEUȘIANU

Revederea

Sketch Radiofonic

Intr'un local de noapte oarecare.
Nu e tocmai târziu, fiindcă judecând după zgomotul ce domină, lumea stă la masă.

Nuanța senină se desprinde clar din invălmășeala de glasuri surde; guturale bărbătești satisfăcute, râs de femei răscolitor.

Plutește însă aproape insesizabil o predispoziție de nerozitate — o tenziune de așteptare — de nerăbdare chiar...

Probabil muzica bizără, care sincopează una din melodiile „en vogue”.

El: Să-mi găsești un loc... băete...

Băiatul de serviciu: Imediat coane.

El: Imediat poate ține un veac, frate.

Băiatul de serviciu: Nu sunt eu de vină, coane (băiatul pleacă).

El: Extraordinară lume... s'au adunat felinele, ca fluturii la far... muzica, domnule.

Un glas oarecare: Ați întrebat ceva?

El: Ah, nu...

Acelaș glas: Mi se părea... (se vede, că El înaintea printre mese).

Alt glas iritat: Ce vrei, domnule...?

El: Să trec...

Acelaș glas iritat: Nu poate șede omul o clipă în liniște.

El: Mă ertați.

Băiatul de serviciu: (a revenit) Pe-aci coane, la masa aceea unde șade cucoana singură.

El: Blonda... cu vulpea pe spate?

Băiatul de serviciu: Vă dă voe să vă așezați alături.

El: Interesantă apariție... și dacă nu mă înșel... mult temperament... Dacă nu vă supărăconiță? (nici un răspuns)

Băiatul de serviciu: Vă servim, coane?

El: Un mazagran cu sloiuri... că e năduf...

Băiatul de serviciu: Da, coane...

(Muzica încetează, cu un acord final foarte strident. Cele petrecute până acum au parafrazat oarecum — într'un chip lent și sacadat textul melodiei. Acum nu se mai aude decât suvoirea de glasuri și mărgelarea sunetelor de porcelan și sticlă.)

El: Singură, doamnă? (nici un răspuns) Adorabilă muzică... face! (nici un răspuns) E într'adevăr adorabilă muzica... nu? (nici un răspuns)

Florăreasa: (glas cârăitor de hoarghină bătrână) Flori conașule... priviți ce minune de garoafe...

El: Ce să fac cu ele, nenico?

Florăreasa: (insinuant) Parc'ar mai fi nevoie să ți-o spun.

El: Ei — tacă-ți morișca...

Florăreasa: (tânguelnic) Din asta trăesc, coane... vai de mine... lăsați-mă să vă aranjez un buchetel.

El: (pornit) Ți-am spus — fugi încolo...

Florăreasa: Niște roze, coane...

El: (răstit) Destul (apoi parcă și-ar fi dat seamă că se află în societatea unei femei, aruncă o monedă) asta pentru stăruința matală.

Florăreasa: D-zeu să vă trăească... sărutu-vă mâna...

Băiatul de serviciu: Mazagranul, coane.

El: (mereu indispus) Așează-l coala, alături...

Băiatul de serviciu: Prea bine... (se recunoaște după zgomot dereticatul mesei)

Ea: (voce plină și melodioasă) Adă rozele ce le țineai adineaori în mână...

Florăreasa: (izbucnind) Aici, conifă, aici... sărutu-vă deștele.

El: (se răcănește din gâttej)

Băiatul de serviciu: Nu știu...

El: (aproape brutal) Nu știi... urlă mai tare imbecilule.

Băiatul de serviciu: Dacă nu știu. (pleacă)

Florăreasa: V'ați certatără?

Ea: (mirată) De cine vorbești?

Florăreasa: Credeam, sărutu-vă mâna... tare-s frumoase rozele pe cari le-ați ales... (glasul se pierde în subita reibucnire a muzicii. E un' English-Vals, ce se pretează la orice text. Cadentă irezistibilă. Ea a început să fredoneze melodia... la început încetinel, apoi fără să-și dea seama cântă textul — în surdină — după cum îl cântă cântărețul îndepărtat al tarafului.

Ea: *Petale cad și frunzele se desfoesc*

A fost un vis și visul ureau să mi-l feresc

De patima ta

De lacrima mea

De amândoi, cari numai știm visa...

El: Ce frumos... cântați... (nici un răspuns) suav... ca parfumul aducerilor aminte...

Ea: (nemijlocit) Ați întrebat, pe băiat... cine sunt?

El: (foarte incurcat) Vai de mine... doamnă.

Ea: Dacă doreți informații... vi le puteam servi de-adreptul.

El: Recunosc... a fost o indelicateță din parte-mi.

Ea: Intre anumite împrejurări indelicateța poate trece drept o măgulitoare... atenție...

El: Mă faceți să roșesc... Ați cumpărat flori... și eu mi-am refuzat plăcerea de-a vi le oferi, fiindcă...

Ea: Fiindcă...?

El: Fiindcă, vă credeam inaccesabilă...

Ea: M'am schimbat atât de mult?

El: (uluit) V'ați schimbat...? Nu înțeleg, doamnă.

Ea: Nimic... o glumă inspirată de observarea de mai înainte... aducerile aminte... (a vorbit tărăgănit, își schimbă însă brusc glasul cu vădită decepție) Inzistența privirilor d-tale, mă supără domnule...

El: Mi s'a părut ca și când n'am fi străini unul de altul...

Ea: Străini...?

El: (încurcat) Vreau să zic... sunt pe punctul de-a face una dintre mărturisirile, cari pot fi luate drept o cursă banală, de-a lega cunoștința... dar vă rog să mă credeți... sunt cât se poate de sincer, când vă întreb... nu cumva...

Ea: (echivoc) Ne cunoaștem...?

El: Sunteți...

Ea: Inutil să ne definim... din moment ce ne cunoaștem... o simplă coincidență...

El: Pentru mine foarte plăcută.

Ea: Coincidență, ca de pildă înmănușarea acestor două roze în mâna mea. Un galbenă... cealaltă stacojie. Nu se potrivesc de loc laolaltă... Așa-i că nu se potrivesc de loc?

El: Contrastele se atrag întotdeauna, doamnă.

Băiatul de serviciu: (a apărut cu zgomot) Vă mai servim, coane?

El: Dacă îmi dați îngăduința...

Ea: Mi-e indiferent.

Băiatul de serviciu: Masa?

Ea: Ah, nu... masa am luat-o.

El: Atunci să mă lăsați să ghicesc preferințele...

Ea: (râzând) Din precauțiune renunț anticipat dela înghețată... ar avea aparența unui calmant...

El: Asta înseamnă... fără posibilitate de contrazicere... șampanie.

Băiatul de serviciu: Șampanie coane...

El: Fiindcă fierbe la ghiată.

Ea: Te invidiez, că ți-ai păstrat combativitatea.

El: Sunt fericit că nu m'ați uitat... Un bărbat e totdeauna avid să se știe prezent în inima unei femei...

Ea: Ca pe urmă să fie mereu absent la recunoștință, uitând atât de lesne trecutul... (sentimental) Sunt ani în urmă... cine-și mai poate face evocarea fapturii dispărute... O umbră bălae de copilă abia învultă... Singura ei vină nevinovăția și singura ei scuză primăvara...

El: Era pe 'nserate... dacă nu mă înșel... la marginea unei alei.

Ea: O agrăire îndrăzneată... bălbăiri speriate... mireazmă îmbătătoare de salcâmi în floare... și mângăeri dictate de-un capriciu fatal... oameni cât de mari pot fi copii... la prima trezire a simțurilor...

El: Imi vine să mă izbesc cu pumnii în cap... Lola... să te revăd pe tine Lola... la care m'am cugetat întotdeauna cu atâta duioșie.

Ea: (rece) Lola? (întins) Nu sunt Lola... Mă poți crede liniștit... Nu sunt Lola.

Băiatul de serviciu: Șampania coane... (se aud paharele și pocnetul sticlei desfundate) Plin coniață...?

Ea: Destul.

El: Mie până la margine... îmi păstrez baremi în felul acesta iluzia unei superiorități de nivel...

Ea: Ironia contrastului.

El: Paharul împăcării, doamnă.

Băiatul de serviciu: Să trăiți, coane! (pleacă din nou)

Ea: (ciocnește paharul) Nu știu să ne fi certat?

El: Nu acum... atunci... când după nebunia celor dintâi zile de fericire ne-am încleștat brutal unul de celălalt... aruncându-ți vorbe grele...

Ea: Ai fost nedrept cu mine... Nu știam ce este înjosirea, desnădejdea, disperarea. Și ar fi putut dura bazmul iubirii noastre atât de mult, dacă aveai mai multă încredere în mine...

El: (nedumerit) Eu...?

Ea: Știi cât de teribil îmi pândeai fie-ce mișcare? — Și eu o copilă de unde puteam bănuși, că odată ce îți dăruisem inima ție, n'aveam ce căuta pe la petreceri. Seara aceea mi-a rămas încrunțată în suflet cu lacrimi de sânge... M'ai văzut dansând... și te mințisem, că seara nu pot eși... un demon îmi luase mințile...

El: Retrăesc spazmul cu toată acuitatea geloziei ce mă rodea... cât de mult am regretat furtunoasele mele imputări, care au zdrobit legăturile dintre noi... Neti... Neti a mea... la care am ținut, cum țin la viața mea...

Ea: (glacial) Oare schimbarea prin care am trecut să fie chiar atât de ireparabilă, că nu mă recunoști?

El: Neti... odor drag. Nu te sili să mă pui la încercare. Tu ești, cu gropițele în față, și mătasea părului de aur. Nu te-am putut uita, Neti... fruscă zglobie, care m'ai fermecat cu grația ființei tale dulci (inzistent) Neti!

Ea: Mi-e foarte penibil, că trebuie să te desmint... te'nșeli din nou... Nu sunt Neti.

El: E cu neputință... acelaș profil seducător... aceleași mișcări catifelate.

Băiatul de serviciu: Permiteți, coniață să umplu paharul?

Ea: Mulțumesc... mi-e îndeajuns.

El: Are haz imbecilitatea mea — așa-i?

Ea: Album de amintiri ofilite...

El: Mie toarnă-mi plin... poate să ajute eclipsei de memorie.

Băiatul de serviciu: Pe plac, coane... (pleacă)

El: (Ciocnind paharul.) Aș fi încântat... să pot încadra nostalgia trecutului într'un chip oarecare... să aflu mai mult despre...

Ea: Mine?... Risc atunci să cunosc la rândul meu mai multe de-ale matala.

El: Geloasă pe dânsule?

Ea: De loc... Regret însă, că femeia nu posedă darul uitării în aceeaș măsură cași bărbații... Dacă aș fi mai simțitoare, m'ar jigni, faptul, că nu m'ai recunoscut — așa după cum eu te-am recunoscut imediat.

(Muzica răbufnește din nou asurzind cu stridențele instrumentale ori-ce discuție. Melodia trece într'un ritm de-o ușurință fascinantă.)

El: Nu vă tentează dansul?

Ea: Vorbești serios?

El: Disperat de serios... Imi închipui că mișcările vă vor trăda... atingerile transmit fluidul sufletesc dela om la om... Vă rog...

Ea: Aș fi atât de bucuroasă să te pot refuza...

El: Este cea dintâi gingășie, ce-o aud... dacă-mi permiteți...

(Zgomotul pașilor trădează angajarea dansului. Schimbul observărilor se continuă sacadat, imbinându-se armonios în cadența muzicii.)

Ea: De ce nu-și poate smulge o femeie trecutul din suflet?

El: Să nu mai vorbim despre trecut... să ne lăsăm pradă prezentului.

Ea: Pentru bărbați... prezentul e un capriciu fără mâine...

El: E însă un „azi“ plin de profundă emoție...

Ea: Simplu gust de aventură.

El: (mai strâns) Aș fi capabil de ori-ce prostie.

Ea: Pentru?

El: D-ta.

Ea: Vrei să râd...?

El: Imi place râsul D-tale...

Ea: Atunci o să tac...

El: Vă ador buzele odihnite.

Ea: Cutezătoare mărturisire...

El: Sunt nebun... cum n'am fost niciodată în viață... nebun.

Ea: De când?

El: De când vă iubesc...

Ea: Vrei să-mi faci iluzii...

El: (aprins) vă iubesc.

Ea: Exces de vocabular erotic...

El: Vă iubesc... și dacă ai vrea să te uiți măcar o singură dată în ochii mei... (cu înfiorare) Lenuța.

Ea: Nu îndrăzni să mă identifici (biruită) sunt

mulțumită... că te revăd... să te sorb din priviri... să te știu urî... așa cum ai știut tu... să mă uiți...

El: (debordant) Lenuța...

Ea: (violent) Nu mă numesc... și nu m'a numit nimeni, nicicând Lenuța.

El: (câștigând teren) Dacă nu te-a numit nimeni așa... pentru mine ești Lenuța... fiindcă este cel mai desăvârșit nume femeiesc... Ascultă-mă, ai răscolit trecutul, fărîmă de fărîmă... ca să ajungem în clipa aceasta să simțim para topitoare a dragostei ce ne unește. Recunosc... ți-am pierdut imaginea de copilă — dar te revăd femeie în deplinătatea frumuseții tale...

Ea: (supusă) Cât de mult m'am cugetat la tine... și cât de fericită sunt, că ne-am regăsit...

El: Ne-am regăsit... și-mi pare că s'a deschis cerul pentru mine, că te pot ține în brațe...

Ea: Mi-e rușine de lume...

El: Te iubesc...!

Ea: Cu adevărat, Georgel?

El: Și din adâncul inimii...

Ea: Chiar cași-atunci Georgel?

El: (convins) Cași-atunci...!

Ea: (cucerită) Georgel...!

El: Scumpă!

Ea: (triumfător) Georgel!

El: (foarte natural) De ce-mi zic mereu Georgel... când bine știi, că mă chiamă Tiberiu...!

(Incheierea o face tot muzica — retezând melodia cu un final feroce.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NORII

D-lui Prof. PETRE GRIMM

Cine cunoaște drumul norilor
Ce vin de peste dealuri depărtate
In procesiuni lente, cu zâmbetul profund?

Venim din unda lină,
In murmur de moarte — e-aproape pământul...

Il mângăiam lung cu brațe moi de undă
Și ațipeam pe sânul-i și visam împreună
Somnul lui adânc.

Din liniștea dreptei nămieze
Focul văpăiei ne-a stors.
(Ne chema cerul pustiu și-aprins)
Din șuvoae de mătase ca fire ne-am desprins
Și ne-am rupt spre soare,
Tămâie de dor călătoare —
In urma noastră sălcii și trestii
Au plâns.

Nu-mi duceți un dor?

Suspînul tău, rugă profundă și albă,
Ne adâncește dorul. In spuza amurgurilor vom plânge
Lăcrămi de sânge.

OLGA CABA

LUMINI

Ghiceam crescând, în legănări de pas,
Din înălțimi, lumini dorite mult.
Susurul lor știam ca să-l ascult
Mirat, în ploaia jocului din glas.

Creșterea lor, cu umbra desvelită,
Sortea vieți de forme și contur.
Desprinderea sonoră de azur
Suia 'n mascul întregă și dorită.

Viața lor în mine sporea ca într'un frate
Și 'n noaptea zămislită, de ele, cu hotare,
Simțeam în trup mirarea lor cum doare,
Ca 'n fructe de cais îngemânate.

C. S. ANDERCO

INTOARCEREA DIN LEGENDĂ

De-aici a plecat cineva cu sufletul ca un crin:
 uite urma rămasă în piatra copilăriei,
 timpul nu i-a pus zăvor închis.
 Vântul zărilor a fost tare ca un vin,
 fata morgana mai aproape ca'n vis.

Și drum cu alăute a pornit —
 o, călător înșelat de legendă,
 nu ți s'au deschis cerute porți
 (poate toți cei visați erau morți)
 un dumnezeu și-un cer s'au năruit.

Azi drum invers se'ntoarce 'n primăvară;
 un bărbat caută'n ierburi alt veac,
 când ingerii băteau la geamuri afară
 cu degete albe de ac.

Da, da, eu sunt, când mă pomeneași
 parcă'mi fluera'n urechi o ciocîrlie;
 nu v'a fost milă de mine,
 n'ași vrut să mă uitași,
 poate mă primea legenda scumpă mie.

Azi drumul m'a adus iar la voi,
 clopoșei întoarcerii i-am ascuns să nu sune,
 nu vreau să știe nimeni c'am venit înapoi —
 zodia suirii nu se poate spune.

GEORGE POPA

SCHIMBARE

*Au înfrunzit convingeri pe crengi de suflete-obidite,
 e freamăt nou,
 sună 'n vânt tăişuri ascuțite,
 de peste piscuri înalte se răspândește un ecou.
 Zăplaz pe gardul vremii-i pus,
 cerceveaua 'nsângerată putrezește,
 iar ghiociei sbuciumului ridică petale 'n sus.
 Duh de libertate străbate desimi de bici milenar,
 se prind cuele în clește,
 cu roua schimbării țările pe-acelaș hotar
 își spală fața,
 se dă popoarelor dreptate;
 în palma fiecărui ins apare dimineața
 și crește iarbă peste graniți îngropate.*

ION TH. ILEA

Când am fugit de-acasă...

Hoinărisem toată ziua prin oraș, fără nici o țintă. Adică — la drept vorbind — aveam eu o țintă. Și încă una bine înliptă în minte. Fiindcă nu-i puțin lucru să știi că vine noaptea și n'ai unde dormi.

Mă certasem cu tata și ca să-i fac în necaz, fugisem de-acasă cu gândul să nu mă mai întorc niciodată.

Voiam să încep o viață nouă, liberă, adică să nu mai dau nimănui socoteală de ce fac.

Așadar, mergeam în neștire pe străzi, cufundat în gânduri, absorbit și stăpânit de ele.

Târziu seara, m'am pomenit departe într'un cartier din marginea orașului, pe o ulicioară necunoscută. Abia mă mai puteam ține pe picioare. Genunchii nu mi-i mai simțiam, și parcă îmi atârnav de ei ghiulele de plumb. Nu știam unde mă aflu nici cât e de târziu. De-aș fi avut în fața mea un pat m'aș fi prăvălit fără ezitare în el și-aș fi adormit acolo dintr'odată. Era tăcere pe străduță și nu întâlneam pe nimeni. Mi se părea că rătăcesc printr'un oraș pustiu dintr'o țară necunoscută. Oboseala mă învăluisese ca o ceață deasă amețitoare. Nu mai știam dacă sunt treaz sau dacă visez. Eram ca într'un coșmar din ghiarele căruia mă sforțam din răputeri să scap.

Deodată m'am trezit, isbit cu putere de cineva care trecea pe lângă mine. Apoi două brațe vânjoase m'au apucat de umeri scuturându-mă puternic. Am auzit o voce cunoscută întrebându-mă mirat: „mneata pe-aci, conașe Miron?... Dar ce s'a întâmplat?...”

Recunoscui pe Mitru, olteanul zarzavagiului, care venea în fiecare zi la noi acasă. N'am putut spune de cât atât: „sunt foarte obosit”.

Mitru își trecu cobilița cu coșurile goale pe celălalt umăr și mă apucă de braț. „Hai să te odihnești la noi, e aci la doi pași, unde se vede felinarul.” Privii spre lumina verzee care îmi jucă înaintea ochilor. Nu puteam cumpăni distanța deși nu era prea departe. Mă simții mai încurajat. Mă smucii de sub mâna lui Mitru și pornii înainte, repede, dornic să scurtez cât mai curând drumul. El mă urmă lipăind pe pământ cu picioarele desculțe. Mă conduse într'o curte mare plină cu bălării. Eram foarte mulțumit că nu mă mai întreba nimic. Ajunserăm în fundul curții și mă pomenii în fața unei maghernițe de lemn. Lăsă coșurile depe umăr; afară mai erau și altele lângă un cărucior în care se vinde plăcintă pe stradă. Deschise ușa și mă împinse înăuntru. N'aș putea spune ce miros puternic m'a isbit în față. Era un amestec acru de usturoiu, de cărnați fripți și de sudoare omenească. În fața ochilor mi se înfățișă un tablou ciudat. Pe un pat mare cât toată lungimea magherniței se aflau întinse mai mult de zece

trupuri omenești cu înfățișeri din cele mai diferite. Zece haimanale adunate la un loc, oameni de toate vârstele. O parte dintre ei, îmbrăcați, stăteau cu picioarele goale întinse pe scândurile patului. Unii purtau costumele caracteristice ale oltenilor precupeți. Alții erau îmbrăcați în haine rupte, petecite și murdare. Am privit îngrijat împrejurul meu. Două sau trei din cei întinși pe pat se uitau cu interes la mine, restul nici nu mi-au dat atenție.

Am căzut zdrobit pe marginea unui scaun de lângă mine, scoțând un oftat de mulțumire. Mitru, se adresă cuiva din dreapta, care la o mașină prăjea ceva pe o tablă de tînichie: „mă Oagă, vezi că dânsu' e cu mine, *invitatu' meu*, așa că treci în cont.”

Cel numit Oagă continuă să-și prăjască, el știe ce, pe tabla din care eșea un fum îngrozitor de puturos, fără să întoarcă de loc capul. În locul lui răspunde un glas găjâit de flașnetă stricată.

— „Ce, domnu' Mitru, ați început să faceți și tratații la soileală?”

Câțiva răsăra căinește.

Mitru se întoarse spre mine.

— „Nu te potrivești lor, dă-i dracului de golani.”

— „Scuzați, domnu' deputat” — făcu o voce pițigăiată înăbușită într'un hohot de răs.

— „Leago, puștule! zise zarzavagiul descingându-și brăul. Apoi își suflecă pantalonii și luând un hârdău eși afară. Curând se reîntoarse cu el plin cu apă. Îl puse jos, trase de sub pat un scaunel mic și așezându-se își vârâ, unul câte unul, picioarele în apa rece, strâmbându-se și respirând cu gura deschisă.

— „Mă, Mitre, *îmbie-ți, mă*, și musafiru' la hârdău”... se auzi vocea de flașnetă stricată. Un nou hohot îi răspunse.

Priveam pierdut la protectorul meu. El îmi făcu un semn din care înțelesei că vrea să spue iar: „nu te potrivești lor, dă-i dracului”...

Incepui să-mi desleg încet șireturile pantofilor. Simțiam cu îmi ard tălpile. Cu câtă plăcere mi-aș fi afundat picioarele în apa rece... Mă mulțumii numai să-mi scot încălțăminte. Între timp încăperea se umpluse de un fum înecăcios, usturător.

— „Mă patroane, mai las-o dracului, de prăjelniță că ne-ai *afixiat*... Nu vezi că nu se mai vede de fum?...”

— „Uite, băeți, zice cineva care până atunci tăcuse neobservat în colț, așa era la Mărășești când atacam bavarezii cu lacrimogenele. Ia deschide unu ușa, mă, că ne ia dracu”.

Oagă care isbutise să-și prăjască ce-avea în tavă se așeză pe jos și începu să mănânce. Cu o halcă

mare de pâine întingea în tavă înfulecând cu poftă. Apoi scotea cu mâna câte o bucată de ceva negru, apuca cu dinții și trăgea cu putere. Mesteca repede și mușca din bucata de pâine.

Isbutisem să mă scol după scaun și mă întinsesem pe patul de scânduri. Simțiam o durere mare în oase. Mușchii picioarelor mă dureau la cea mai mică atingere. Șalele îmi erau ca sdrobite. Din poziția mea cea nouă vedeam acum întregul interior al magherniței. Lângă mașină, pe peretele de scândură o lampă cu gaz împrăștia o lumină gălbue. Sub ea se desena o pată unsuroasă, de gaz prelins. Sticla lămpii era înnegrită de fum în partea stângă și din această cauză lumina numai jumătate din încăpere. Pe pereți erau lipite foi de reviste ilustrate cu femei goale, în fel de fel de poze. Pe ușe, lipit cu cocă, un afiș colorat făcea reclamă inutilă unei cărți eftine. Incepusem acum să disting pe cei ce se aflau în partea întunecoasă a încăperii. Acolo se zărea un pat de campanie pe care două inși ședeau fumând și vorbind între ei. Unul, cel care îi spusese lui Oagăra „patronul” era un tip negricios, în vârstă, cu barbă și cu un ochiu închis. Fuma dintr'un chiștoc de țigare lipit pe buza de jos. Când vorbea buza se mișca cu chiștocul cu tot, iar când trăgea din țigare fața i' se lumina și fumul care îi inconjura capul forma un fel de nimb, astfel că figura omului părea capul unui sfânt chior. Era un tip foarte serios și din cauza asta avea oarecare autoritate. Celălalt era un tip șters lipsit de personalitate, de-altfel nu scosese nici o vorbă și nici nu răsese la vorbele celorlalți. Oagăra care terminase de mâncat se apropie de noi trăgându-se de brăcinarul pantalonilor.

— „Așa, băieți — zise el — așa cum v'am spus: cui nu-i place aci, n'are decât” . . . — și arată spre ușă. De fapt el nu spusese nimic până acum. Prin cele rostite el voi să răspundă celui cu un ochiu, care îl făcuse atent la fumul din năuntru. Inadins întârziase cu răspunsul ca să nu fie obligat să-l bruscheze direct pe omul cu barbă.

— „Da, da, continuă el, așa! . . . Cred și eu aci nu-i ca la „Otel” . . . Dar, de, nici prețul nu-i acelaș. Ce, nu cumva că pentru opt lei pe noapte vreți bae caldă și madamă ungueroaică să vă tragă?”

Flașnetă răgușită sări din nou:

— „Da ce crezi că madama intră în prețul camerii, șefule? Hehei! aia se plătește supliment. Știu eu bine! . . .”

— „Ce, nu cumva ai stat și la hoteluri adevărate? făcu o altă voce . . .”

— „Și ce nu credeți? Am stat . . . Și încă la unul mare. E drept că nu plăteam camera. Dar asta n'are nici o importanță. Eram încurcat cu o madamă tânără și frumoasă, clasa întâi. Mă plăcea; eu, spun drept, eram interesat: luam bani. Pe atunci nu eram nici așa de zdrențuit ca acum și avea și meserie mai frumoasă. Nu umblam cu „Coco”. Nu sfârși de rostul numelui când o voce răgușită răsună undeva sus: „Coco băiat drăguț! Coco băiat drăguț! Coco băiat drăguț!”

— „Ei, da, da, ești drăguț, ești drăguț, dar taci din gură și dormi acolo că deștepti . . . clienții . . .” Privii sus în colțul din dreapta, unde prin întuneric, deasupra patului abia putui deosebi un ghemotoc verde de pene de care atârna o coadă lungă roșie. Papagalul se mișcă puțin pe lemnul său, apoi se liniști, bolborosind câte-va cuvinte pe care le încheie cu un cârâit prelung.

— „Ia vezi, mă Tudose, strigă cel care se afla, dedesubt ia vezi, că cioara asta verde a ta iar m'a decorat.

— „Nu-i nimic, reluă povestitorul, tragi a ministru, ești om cu viitor. Ei, și într'o dimineață îi cer fetei ceva de buzunar. Zice: „stai puțin că trebuie să mă sune 232. I-am făcut baia și acum e gata”. In adevăr, peste câte-va minute, sună ala dela 232. Ea pleacă și după vre-o jumătate de ceas se întoarce cu două de câte cinci.

— „Cinci, ce?”

— „Sute, bă tâmpitul. Nu ți-am spus că fata era casă mare?”

— „Un miar pentru . . . o bae!” oftă unu cu ciudă.

— „Mă, dece sunteți proști? spuse iar vocea de flașnetă. Primo: după cum am spus, casă mare, ăla era senator; secundo: fata era o bonboană — dacă vă spun că-mi plăcea mie? — și terço: în miar intrau și despăgubirile . . .”

— „Adică cum despăgubiri?”

— „Adică, așa, un fel de despăgubiri de război. Omu' era și puțin bătrân și puțin nebun. Ei! și voia adică să-și închipue că e cum s'ar zice cocoș. Fata fusese învățată să nu se lase prea ușor, adică să-l îmbrâncească, să se facă — să se facă numai — că țipă și cheamă ajutor. Țala alerga după ea prin odăe și se încingea un război în toată legea. Regulat fata se alegea cu chiloții făcuți praf. Așa că moșulică acoperea cu miaru și despăgubirile. Da acum nu vă mai spui. Duceți-vă dracului că prea sunteți porci. Hai Coco să dormim . . .!”

— Crrr! răspunse ghemotocul verde de sus.

Mitru se lungise și el lângă mine. Ogară stă în față pe un scaun și-și sucește o țigare dintr'o tabachere nichelată. O lipește tacticos cu limba și aprinzând-o începe să pufăe ca un pașă. E un tip robust, sănătos, încărunțit. Fața e complect rasă și părul îi cade răvășit pe frunte. După ce mă măsoară cu atenție mă întrebă moale pivindu-mă bănuitor:

— „Stai numai astă seară, sau să te înscriu la „permanenți”?

Nu pricepui întrebarea și îl privi nedumerit. Mitru se grăbi să răspundă, silindu-se să pue în acest răspuns o grije specială de a se exprima cât mai literar.

— „De fapt, să vezi, dânsu este numai în trecere pân ma'ala, că stă pân Obor. A întârziat și e foarte obosit, așa că nu se mai poate întoarce acasă la ora asta. E dâן părinți buni și are carte.”

Oagăra mă privi cu puțin interes.

— „De, tocmai ăștia culții fac câte o boacăna mai mare. Cunosc eu chestiile astea. Întrebai așa fiindcă vreau să știu cu cine am de aface. Mai am pățit-o odată cu unu' care făcuse labă niște bani, dă m'au târât scatiu pe la poliție. A fost prost că nu mi-a spus, și, când l-au căutat agenții au găsit banii la el.

Dacă știam ce poamă e, nu intram în belea. Il dam pe ușă afară și grosu il asiguram eu de nu-l mai găsea nici dracu. Erau dooșpe albăstrele noui nouțe.”

„Patronul” tăcu dintr' odată. Se sculă, notă ceva într'un catastiv soios și după ce micșoră lumina lămpii, se îndreptă spre fundul magherniței. Il auzii când se trânti cu sgomot pe patul de campanie. El era singurul care în calitate de „proprietar al imobilului” se bucura de privilegiul de a dormi pe un pat separat; toți ceilalți se îngrămădiseră pe patul comun de scânduri de brad.

— „Somn ușor îmi ură Mitru” și începu să sforăe.

În curând totul fu cuprins de tăcere și întuneric. Voiam să adorm, dar îmi era peste putință. Eram așa de obosit încât tot corpul mă durea la cea mai mică mișcare. Mirosul din încăperea mă sufoca.

Încercai să-mi adun gândurile risipite, și-mi fu peste putință. Mi se părea că plecasem de o veșnicie de-acasă. Nu mai știu cât am rămas cu ochii deschiși privind flacăra plâpândă a lămpii afumate. Într'un târziu mă cuprinse o moleșală dulce. Era ca un fel de amortăală ce-mi pătrunsesse prin toate oasele.

Ațipisem ?

Nu știu...

Pierdusem măsura timpului și nu-mi mai puteam da seamă dacă visez sau sunt treaz. Auzeam lămurit horcăelile prelungi ale celor zece haimanale, simțiam lângă mine trupul trudit al zarzavagiului, respiram aerul împuțit din șandramaua aceea păcătoasă și totuși mă îndoiam de tot ce simțiam și vedeam în jurul meu. O clipă mă stăpâni ideea să mă pipăi sau să țip tare ca să mă deștept. Cine-va se svârcoli în pat. Oftă adânc și rosti numele lui Dumnezeu. Apoi începu să siorăie în rând cu ceilalți. Undeva, aproape, urletul dureros al unui câine tăe în două tăcerea. Luchisei ochii, pe când o cucuvea își striga numele sinistru. După un timp, departe, răsună râsul sarcastic al unui șacal. Simțeam deșertul pustiu întinzându-se împrejurul meu. Stam lungit jos, pe nisipul fierbinte, așteptând de mai multe ore. Îmi era sete și buzele îmi ardeau. Nici o adiere de vânt și aerul pe care îl respiram frigea. Simțiam cum mi se usucă limba, buzele, gura. Cuprins de to-ropeală pluteam între vis și viață. Și în momentul în care simții cum mă cutund în somn tresării de-odată speriat.

M'am deșteptat plin de sudoare, cu gura arsă de sete. Prin întuneric deosebi într'un colț o găleată mare,

acoperită cu o scândură afumată. O ridicai și ducând-o la gură, băui lacom din apa rece.

Abia după aceea, pe patul de scânduri, adormii trudit, ca după o muncă uriașă.

Dimineața m'a surprins singur în maghernița întunecoasă... Toți tovarășii mei erau plecați de mult. Afară, printre scândurile ușii se vedea o zi însorită de toamnă târzie. Una din acele zile care îți redeșteaptă dorul de viață și-ți dă speranțe noi. Eșii. Un soare cald încălzea pământul. Pe un butoi de lemn sta Oagără citind o gazetă. Când mă văzu sări repede în sus cu o agilitate de adolescent. Se duse repede înăuntru de unde veni cu un pachet, un scaunel și o cană de tinichea. Îmi făcu semn să mă așez și, dintr'odată, tăie o felie mare din pâinea albă și aromată scoasă din pachet. Intinse cu cuțitul o bucată mare de unt și mi-o oferă zâmbind. Apoi, dintr'un vas de aramă, turnă în cana de tinichea ceaiul fierbinte. Mâncai cu poftă felia de unt sorbind ceaiul din tinichea, în timp ce ei își continua lectura. Succi o țigare din tabacherea lui și începu să fumez cu nesaț. Intinsei mâna lui Oagără pregătindu-mă să plec. El clipi șiret din ochi și-mi spuse tainic:

— „Dacă nu-ți găsești nici un rost și n'ai unde dormi, vino tot aici, n'ai nici o frică. Părinții dumitale chiar de-ar afla unde ești n'or să te poată găsi. Ehe!... mă pricep eu într'astea, nu te îngriji...!”

Am plecat ducând cu mine privirea caldă a lui Oagără.

Așa a fost prima mea noapte de libertate. Și totuși când la ora mesii iar mă răsbi foamea, am pornit-o domol și cu ocoluri spre casă. Când m'a văzut, mama a început să plângă. Tata... parcă mi-a tras o sfântă bătea.

Și asta a fost.

ultimul om

al. petöfi

ce e deasupra, mea? e cer sau boltă de cavou?
e boltă de cavou în care zace
un uriaș sicriu: pământul.
și-aceia lumină de deasupra
capului meu, e soarele sau
candela unui mormânt?
e-o candelă a cărei
lumină muribundă, pilpăind
vopsește'n pal roșietic-galben
al nopții întuneric nepătruns
de întirim.
ce liniște! dar ce răsună
în mijlocul acestei mari mușenii?
e cînt de pasări sau de față cînt?
nu, nu, trec viermii în pământ
sicriile cu ochii'nchiși pe vecl.
închiși cu toți sunt ochii reci
unde odată
scânteia urii și iubirii scăpărase;
din cari priveau respingător:
invidia, îngimfarea, aroganța,
disprețul și-umilințe grele,
cum vă privesc prostituatele
din geamuri de bordele.
ochii-s închiși, acum e rece
și inima — acest mic iad în care
a fost locașul sutelor și sutelor de demoni

și unde ars-a rugul
păcatelor cu flacăra eternă.
la toate însă li-l acum sfârșit:
furtul onoarei de mult a adormit
cași trădarea patriei, prieteniei,
cași cea care le urma:
conștiința.
dar asta a murit de mult.
din auzite-a cunoscut-o numai
generația-acestui ultim veac.
totu-l sfârșit, acum tot doarme.
ochiu-e'nchis și inima e rece.
eu singur încă sunt viețuitor
în peștera enormă a bolții de cavou,
un oaspe așteptînd
— întirizat — cobor în gînd:
de ce nu vii tu, moarte? și-este teamă
c'o să mă lupți cu tine și-o să'nving?
nu te speria, azi nu mai sunt cel care
am fost odată,
cînd cu pleptul tare
și lumea rea și soartea-am înfruntat.
n'o să mă'mpotrivesc, viu fără teamă.
mă voi lăsa, voi fi un glas
fără tărie — tu fii un uragan
și la-mă!

n. g. moisiu

Scriitori și reviste ardelenene de azi

Inscrierea acestei comunicări într'un cadru regional, mă oprește să vorbesc de scriitorii ardeleni situați de mult într'un plan totalitar al literaturii românești. Toți aceștia: *Octavian Goga, Liviu Rebreanu, Bogdan-Duică, Lucian Blaga*, — mai mult — *Ion Agârbiceanu, Aron Cotruș, Eugen Goga, Emil Isac* — mai puțin — au depășit sfera limitată și specifică a provinciei. Vorbind de ei, ași comite o dublă eroare: prima, de a încerca să-i reîngheșuesc printre datele imediate ale unei regiuni cu hotarele spirituale dovedite prea strâmte pentru talentul și opera lor; a doua, de a reedita, poate cu mai puțin talent și competență decât alții, caracterizări intrate de mult în conștiința intelectualității și chiar în conștiința populară a țării.

Nu voi vorbi nici despre aceia, care neizbutind să forțeze hotarele provinciei; unii au tăcut: *Ovidiu Hulea, Seb. Bornemisa, V. Al. George, Zaharia Bârșan*; alții se mai agită încă: *Ecaterina Pitiș, Horia Petra-Petrescu, I. Al. Bran-Lemeny, Al. Ciura, A. P. Bănuț*, — nu știu cu ce sorti de încadrare în mișcarea literară actuală.

Singurii din această generație, care au avut puterea să-și smulgă dupe față rețeaua lui „Alberich” sunt dd. *M. G. Samarineanu și Teodor Mureșeanu* care, cel din urmă, la 43 ani, încă mai poate scrie strofe ca aceasta:

Somn ușor. Deschide-te vis,
leși din mugur floare de cais,
Câmpule botează-mă cu rouă,
Noapte fă-mi inel de lună nouă,
Inimă cum te tot joci pe flaut,
Dă-mi odată cântecul ce-l caut.

(Descântec)

Dar dacă nu voi face istorie literară, cu atât mai puțin voi încerca procese, delimitări și caracterizări de generații, cum cere moda. Mă simt prea atașat frământărilor noastre de-aci și deci lipsit de obiectivitatea și seninătatea necesară ca să despic o problemă atât de spinoasă.

De altfel, personal, nu văd o generație decât ca o valoare planetară sau cel mult națională, atunci când în fața ei stă o idee-fortă. A vorbi de o generație în cadrul unei părți dintr'un teritoriu național, mi se pare cu totul exagerat. Deaceia comunicarea mea este determinată de cu totul alte considerațiuni:

S'a spus că ultimul scriitor ardelenean este *Aron Cotruș*, că Ardealul post-belic nu mai face literatură și nu mai gândește decât politic, că toate încercările care s'au făcut în ultimul timp sunt de nivelul obișnuitului provincial, că, înfine, singura mișcare corelativă cu cea din Capitală, este mișcarea bucovineană.

Neîndoelnic, este foarte greu să împrăștii, procedând numai principal, atât scepticism cât cuprind aceste negațiuni, mai ales că fiecare cuprinde și un început de adevăr. Prefer deci, unui discurs în contradictoriu, expunerea puternicei realități care este: *noua mișcare literară și spirituală a Ardealului de azi.*

De prezent, Ardealul se afirmă cu 6 mari centre literare și spirituale: *Cluj, Brașov, Sibiu, Oradea, Arad și Turda*. Este semnificativ cum Turda, acest orașel modest pe care planează încă o amintire tragică, s'a putut situa din punct de vedere spiritual între celelalte centre urbane, numai grație grupului de tineri scriitori strânși în jurul revistei *Abecedar* — azi *Pagini literare*.

Aproape în fiecare din aceste centre sunt două-trei reviste de literatură sau cultură și grupuri de scriitori constituiți în societăți literare (la Sibiu unde activează *Thesis*) sau în cenacluri literare, la Cluj, Arad, Brașov. Mai mult, preocupările spirituale ale tinerilor ardeleni au depășit sfera marilor centre sociale, economice și culturale, și le vedem manifestându-se, nu numai în orașelul Blaj — vechi centru cărturăresc — unde apare revista *Blajul*, dar chiar în centre care deocamdată erau considerate pierdute pentru slova și spiritul românesc. Astfel la *Tg-Mureș* — centru unguresc — apare revista *Progres și Cultură*, iar în impenetrabilul centru săsesc, *Mediaș*, revista modestă dar plină de tinerețe și de avânt, *Lanuri*. Le-am amintit pentru-că ele sunt semnalizări ale sufletului românesc, dupe zidurile unor cetăți care ne privesc cu neîncredere.

Înainte de a trece mai departe, voi face o mică paranteză — îngăduită tocmai de aspectul fragmentar al mișcării literare din Ardeal, aspect care se detașează din expunerea de până acum — ca să arăt cauza principală pentru care Ardealul apare față de Bucovina, în întârziere ca manifestare, și deficitar ca plan de realizări. Într'adevăr pe când provincia moldoveană are un izvor comun de unde radiază (*Junimea literară* a d-lui prof. *Ion Nistor* cu suplimentul ei *Glasul Bucovinei*) — și aceasta pentru-că Bucovina are un singur centru urban puternic, Cernăuțiul —, în Transilvania mișcarea s'a prezentat și se prezintă încă nucleară, lipsită de unitate și deci în imposibilitate de a se afirma repede și definitiv. Pe când în Bucovina totul a svâcnit dela Cernăuți ca dintr'o inimă, în Ardeal mișcarea a înflorit într'o serie de activități elementare, născute în lumina marilor și numeroaselor centre de spiritualitate și tradiție cărturărească, pe care le-am enumerat.

Inchizând paranteza, voi sublinia că în opoziție cu Capitala și la fel fenomenului petrecut în Bucovina, și Ardealul prezintă în prim plan tot poezia.

Lirica de azi a provinciei noastre, înfățișează cel puțin 7—8 valori poetice: *Em. Giurgiuca, Eugen Jebeleanu* („Schituri cu soare”, „Inimi sub săbi”, „Tălmăciri din Rainer Maria Rilke”), *Ion Th. Ilea* („Inventar rural”), *Teodor Mureșeanu* („Lumini suflăte în vânt”, „Fum de jertfă”, „Chiot câmpenesc”), *Gherghinescu Vania* („Amvonul de azur”), *C. Miu-Lerca* („Biblice”), *George A. Petre* („Sânge și aur”, versuri din *Andrei Ady*; „Dumnezeu”), *George Boldea, Yvonne Rosignon, N. Caranica, C. S. Anderco.*

Citind poezia acestora regăsim toate filoanele lirice ardelene:

Pe *Coșbuc* îl găsim în acest „Soare de Martie” al lui *Em. Giurgiuca*.

Sub pomi cuprinși în aburi de pământ,
Cum stau călând la câmpul tras de pluguri,
Din spate parcă, îngrădiți de muguri
Se uită'n mine tânăr chip de sfânt.

Cherub cu ochii negri de copil,
E tânărul din care eu m'am răpt —
Frumos-u ca, lângă obrazu-mi supt
E soare'n umbra unui cimitir.

Pe *Octavian Goga* și *Aron Cotruș*, în revolta reținută și caldă iubire pentru „vechii clăcași” din „Inventarul rural” al lui *Ion Th. Ilea*.

Mamă,
în trecere,
prin cuvinte de flăcări
voi scrie pe urma plugurilor
și pe creștetul uzinelor:
Frăție pentru toți
și armonie prin dreptate

(Răvaș)

Sensibilitatea limpede a *Ecaterinei Pitiș* în această „Colindă” a *Yvonnei Rossignon*:

Pentru rugăciunea mâinilor tale,
Am se cânt încet colindei albe;
Am să-ți sun lângă suflet salbe
De jurjuri, cu povești patriarhale.

În poetul robust de culoare și dialect bănățean, *Miu-Lerca*, pe uitatul *Vlad Delamarina*.

Pentru mine'n orice parte
vremea de se'nstrâmbă,
cu o coaje de mălăiu,
îmi ar păorescul traiu
mai departe —
și muierea din fuior,
va mai ști să-mi țese, o trâmbă
de lăor.

(Plugar)

Și poate în versurile pline de febră și de exotism ale lui *C. S. Anderco*, pe subtitul și aristocratul *Emil Isac*:

Măinile 'n joc încremeneau în aer
Pe fluturii cărămizii o clipă,
Cu degete 'nmuiate în aripă
Și 'n sufletul desghiocat de vaer.

(Mâini)

Prozatorii — fie din cauza spiritului ardelenesc care manifestându-se mai greoi, se oferă într-o mai mică măsură exigențelor romancierului sau nuvelistului, fie din cauza lipsei de edituri — s'au afirmat mai puțin.

Voi însemna totuși pe *Vicior Papilian* cu puternicul „In credința celor 7 sfeșnice”; *Pavel Dan*, reamintind pe un plan evoluat, proza de atmosferă rurală a lui *Slavici* și *Agârbiceanu*; *Sera Furpa*, cu romanul său „Bătea un vânt de nebulie”; *M. G. Samarineanu*, *Corneliu Albu*, *Vladimir Nicoară*, *Al. Ceușianu*, *Justin Ilieșu*, *Paul Constant*, *Petre Tarția*; *Nicolae Cantonieru* („Intâmplări omenești”) care s'a afirmat în paginile „Brașovului literar”; *Marta Rădulescu*, cu seria de succese, începând cu „Clasa VII. A.” și sfârșind cu „Să ne logodim!”; și cele două prozatoare bănățence: *Dorina Ienciu* și *Anișoara Odeanu*, al cărui „Intr'un institut de domnișoare”, va fie editat de *Adevărul*.

Esseul filosofic și literar a depășit ca realizări toate celelalte genuri de proză. D-nii *Traian Herseni*,

Emil Cioran, *D. D. Roșca* și *Al. Dima*, nu numai că au reușit să asigure revistelor ardelene la care colaborează un ridicat nivel spiritual, dar în acelaș scop, au fost acaparați de cele mai mari reviste din Capitală. Mai tineri, dar plini de promisiuni, se ridică dd. *Bucur Țincu*, *Grigorie Popa* și *Mihail Beniuc* (ultimii doi s'au afirmat la *Abecedar*).

Ca opere mai reprezentative însemnăm: „Existența tragică” (*D. D. Roșca*); „Pe culmile disperării” (*Em. Cioran*); „Aspecte și atitudini ideologice” (*Al. Dima*).

În critică și cronică s'au remarcat dd. *Ion Băeazu*, *Octav Șuluțiu* și *Ion Chinezu* („Aspectele din literatura maghiară ardeleană”, ale acestuia din urmă, descoperă un domeniu și necunoscut și demn de luat în seamă, mai ales acum când cautăm temeiurile de afirmare și coordonare ale noii mișcări).

Dintre cei mai tineri voi aminti pe *Olimpiu Boitoș* dela „Gând Românesc” și pe *Romulus Demeșescu* dela „Pagini literare”.

Toți acești poeți, prozatori, esești, înfloresc paginile celor 5-6 reviste mari, din cele 20 care apar în prezent, în Ardeal. Este o risipire de energii, de ideal, de poezie, cum n'a cunoscut provincia aceasta din timpul „Luceafărului” intrat de mult în penumbra istoriei.

La *Oradea* d. *M. G. Samarineanu*, dublat de spiritul critic al d-lui *Șuluțiu*, a reușit să prezinte trei numere bune din seria nouă a „Familiei”. La *Cluj* „Gândul Românesc” al cărui suflet este d. *Ion Chinezu*, a intrat în al doilea an de apariție, reușind să-și valorifice lozincă. La *Turda*, după plecarea unanim regretată și neînțeleasă a grupului de poeți dela „Abecedar” (*Giurgiuca*, *Boldea*, *Caranico*), d. *T. Mureșeanu*, continuă să realizeze una din cele mai bune și mai elevate reviste din Ardeal: „Pagini literare”. La *Brașov* *Maestrul Cincinat Pavelescu* scoate de 3 ani revista „Brașovul literar”, prima apărută din grupul celor amintite, care a atras în Brașov o mulțime de talente tinere și căreia i se datorește în mare parte reînvierea vieții literare în acest centru de veche tradiție cărturărească.

Țin să amintesc, apariția în ultimul timp, a două reviste care aduc un nou suflu de tinerețe: „Caleidoscop” la *Cluj* și „Frize” la *Brașov*.

Un cuvânt bun pentru admirabila revistă de cultură și documentare regională „Țara Bârsei”, care apare de 6 ani grație perseverenței și priceperii d-lui prof. *Axente Banciu* și în paginile literare ale căreia am remarcat câte-va nume pline de promisiuni (*Ernest Bernea*, *Dumitru Olariu*, *Aurel Marjă*).

Deasemenea pentru „Hotarul” dela *Arad*, revista „Ateneului popular Arădan” și pentru „Provincia literară”, de sub conducerea d-lui *Paul Constant*.

Poate că am omis, poate că am fost prea larg, poate că am greșit. Dar fără patimă și în limita informației ce am avut, am înțeles să comunic aceste date fugare, tuturor celor care iubesc o frază lapidară, un vers turnat în tipar înroșit, un gând stelar; dar mai ales celor care pleacă o ureche și o inimă, spre acest *Ardeal*, a cărui coardă și azi ca și totdeauna, se pregătește pentru cea mai înaltă a ei vibrație, cu capetele prinse în cer și în acest pământ al fagăduinții.

* Comunicare făcută la Radio-București în ziua de 11 luni
a. c. ora 21.

Plastica la Brașov

Două expoziții: V. Maximilian și soții Cabadaev.

Două manifestațiuni plastice au reținut atenția iubitorilor de artă din localitate, în ultimile luni. Atât d. profesor V. Maximilian, pictor localnic în orele libere, cu expoziția sa din sala liceului „Saguna”, cât și soții Cabadaev din Sibiu, cu expoziția din sala bibliotecii „Astra”, sunt în deajuns de cunoscuți la Brașov.

De câțiva ani d. Maximilian cu o perseverență profund uimitoare, nu uită să ofere publicului amator de artă posibilitatea de a-i urmări eforturile în domeniul plastice. Ca pictor, d-sa reprezintă desigur, o valoare cantitativă peste care nu se poate trece. An de an s'a manifestat prin câte o expoziție în care a dovedit un spirit de statornicie rar întâlnit, mai ales în artele plastice unde stăpânește tendințele de prefacere și evoluția spre formule tot mai noi. În ciuda vremii care se scurge vertiginos, pe care muritorii de rând nu o pot împiedica, iar artiștii o urmează într'un tempo mai mult sau mai puțin egal, d. Maximilian a rămas acelaș. Acum ca și anul trecut, ca și acum doi, trei sau patru ani, d-sa a rămas credincios acelorași concepții, fără să mai caute, fără să mai cerceteze orizontul artistic. D-sa este fanatic adept al unor idei de care nu se mai poate despărți. Deaceia acest pictor conștiincios și sincer se arată mereu acelaș îndrăgostit de natura pe care o socotește mai mult decât un punct de plecare, făcându-și din redarea ei un ideal. Pe structura unui desen perfect echilibrat, lipsit de variațiune, d-sa așterne în pete egal valorificate o culoare de esență convențională. Identificarea cu natura este în pictura d-lui Maximilian scopul suprem spre care d-sa tinde. Concepția aceasta de auto-inăbușire a personalității, dovedește un spirit de rară abnegație căci mai presus de sine și de artă pune problema redării cât mai juste a naturii. Privită din punctul acesta de vedere, desigur că arta d-lui Maximilian are o latură comună cu obiectivul ce fixează pe placa sensibilă imaginea stereotipă a aceluiaș obiect. Elementul unei interpretări personale fiind astfel exclus, pictura se prezintă ca o preocupare fondată numai pe aplicarea unor legi fixe, cari mecanizează gândirea lipsind o de elementul sufletesc. De aci reducerea la minimum a gradului ei de emotivitate.

Montat pe o nouă concepție artistică, efortul spiritual al pictorului V. Maximilian ar putea să aducă surpriza unei izbânzi în domeniul plastice. Tinerețea sa ar fi forța regeneratoare ce i-ar ușura calea spre un nou ideal artistic.

În sala bibliotecii „Astra” au expus în cursul lunii Iulie soții pictori Cabadaev. Expoziția s'a încrustat ca o manifestație, ce sintetizează evoluția a două talente.

D. Cabadaev pare că se lasă atras de pitorescul vieții porturilor; pe lângă un număr de peisagii d-sa, expune și câteva marine. Ceeace îi reține atenția este Veneția. Impresionist pe alocuri d-sa redă în tușe punctate o viziune in-

dită a orașului, dar fără să negligeze aspectul particular. D-sa pune în aceste lucrări dificile, probleme coloristice pe care le rezolvă cu hotărâre. Se arată preocupat să redea lumina ce se strecoară printre canalele strâmte, bogatele culori ce se desprind din zidurile vechi și schimbătoarele reflexe ale mării. Ca pictor d. Cabadaev se prezintă încă cu toate resursele de prospețime artistică ale tinereții.

Îi trebuie numai voința hotărâtoare să pornească pe un nou drum de cuceriri. Așteptăm.

D-na Maria Drăgan-Cabadaev se arată înclinată spre peisaj și portret, fără să se siască să atace chiar compoziția. Peisajul d-sale redă o atmosferă caldă, cu soare de țară; în deosebi se lasă furată de rusticismul colțurilor bogate în vegetație. O stradă din Sibiu păstrează intactă culoarea și atmosfera locală.

Portretele expuse, prin efectele de lumină — poate prea căutate — reclamă o mai atentă grijă pentru partea lor structurală.

Incontestabil că prin atacarea celor câteva compoziții, artista dovedește un curaj care merită a fi reținut. Nu credem însă, ca cele mai trainice succese să le culeagă aci, cu toată munca stăruitoare și cu toate largile cunoștințe asimilate în lungii ani de studiu în țară și străinătate.

Talentul și munca stăruitoare de care d-na Cabadaev dă dovadă sunt însă un indiciu că d-sa nu și a încheiat cariera și că mai are multe de spus în domeniul plasticei noastre. Artistă are deci datoria să continue firul unei munci pline de făgădueli în viitor.

m. i.

MARCEL OLINESCU

Gravură în lemn: Baba și ciobanul.

C R O N I C A

Adrian Maniu :

„Cartea Țării”

(poeme) Ed. Fundația pentru literatură și artă
„Carol II”, București.

Ultima operă poetică a d-lui *Adrian Maniu*, este filigrama cea mai desăvârșită a sensibilității, a mijloacelor de expresie și a concepției care au călăuzit lirica poetului, dela apariția volumului „Lângă pământ”, până astăzi.

Intre coborîrea în legendă și regăsirea într'un duh al acestor ținuturi, d. *Adrian Maniu* descoperă în „Cartea Țării” toate empreintele, pe care degetele vremii și ale realității de azi, le-a apăsât pe coarda înroșită a unui mare talent. Dela negura fumurie și bolnavă a superstiției, prin descântec, eres, basmu și lumina aurie a istoriei, până în pragul acestor zile aspre, poetul și-a distilat până la esență: elementul folkloric, substanța spirituală și temeiturile materiale ale prezenței poporului nostru.

„Cartea Țării” este o operă de sinteză, de maturitate și desăvârșire. În fiecare din cele opt cânturi (Bucovina, Oltenia, Ardealul, Dobrogea, Basarabia, Moldova, Muntenia, Banatul) se oglindește cum cerul în lacrima ierbii, tot specificul local a provinciei, — caleidoscop de lumini și umbre datorit deopotrivă: tradiției mitice, istoriei și actualității.

Cine nu recunoaște în aceste strofe Bucovina legendei :

Grădina zânelor și a urșilor, în lanțul stâncilor albastre,
Brădet negru, fag blond, și mesteacăn alb,
Țară a florilor frunte deasupra norilor,

a istoriei :

În pământul tău sfânt, frământat de nenoroc,
Dorm Voievozii veghiați de pasări de aur,
Dupe ce arcurile au putrezit, și rugina a mâncat ghioagele.

a actualității :

Seara în târguri de umbră, se ceartă talmăcind Scriptura,
Înțelepți cu caftane de vulpe stacojie, în vreme ce
Șapte lumânări,
Împodobesc ferestre, și bat din aripi găștele grase.

Și toate aceste caracteristici, prinse în firul limpede și înalt al poeziei, pornesc din aceiași gheică rădăcină, ca să se ramifice și să se împreune în aceiași floare aproape de cer, închizând în bucla lor, conturul psihologic al poporului, fizionomia plastică a ținutului, esența istorică a unei prezențe milenare.

Dar „Cartea Țării” este și o operă de maturitate a d-lui *Adrian Maniu*. Cine cunoaște evoluția lirice

sale, știe că poetul s'a întors din drumul (își amintește cineva de poemele scrise acum cincisprezece ani în *Insula și Seara*?) care acum un deceniu și jumătate i se păruse ispititor. A părăsit poezia aeriană, poezia de manieră și de imitație ieftină. A suflat în spuma unor miragii și s'a întors către pământul și stânca din care se aștepta desprinsă și însufleșită a poezie mare.

Nici-un alt destin liric al acestui al doilea sfert de veac, n'a evoluat mai semnificativ ca cel al poetului *Adrian Maniu*. Dela poema aeriană și de avangardă, prin „Lângă pământ” și „Drumul spre stele” până la „Cartea Țării”, d-sa a făcut un drum întors și un drum spre culme.

În „Lângă pământ”, d. *Adrian Maniu*, întrebuițase în mare parte o atmosferă autohtonă alături de unele mijloace de nuanță folklorică. Stăruia însă maniera laforguiană și o emotivitate superficială, la care se adăugase un element nou, ceva din vechiul sămănătorism liric, care nu contribuia însă decât să diluieze mai mult expresivitatea poeziei.

În „Drumul spre stele”, atmosfera specificului rămâne unică; emoția se adâncește până la fiorul dramatic; manierismul (străin sau autohton) dispăre; elementul folkloric devine primordial deși pe alocuri apare încă decorativ.

În „Cartea Țării” atmosfera autohtonă devine și perfect unitară; elementele de folklor și tradiție își prelungesc rădăcina până la întâlnirea cu mitul, străbătute de filonul afectiv care acum nu mai trece alături.

Astfel pe ramura evolutivă a lirice sale, d. *Adrian Maniu* ocupă cu „Cartea Țării” o poziție maximă, realizând în același timp și specia cea mai desăvârșită a acestui gen de poezie.

Dimitrie Cantemir încercase o apologie lirică a ținutului și poporului românesc, întemeiată pe date istorice — mai mult sau mai puțin clarificate — și filtrată printr'un spirit de formație logică și științifică.

Alec Russo a încercat și el, situându-se însă la polul opus lui *Cantemir*. „Cântarea României” este o realizare de domeniul basmului, a visului, a alegoriei. Smulgerea din realitate și din lutul stratificat al istoriei a făcut din această mare poemă mai mult o operă de imaginație. Este cântarea unei patrii care nu poate exista decât într'o lume de perfecțiune ideală.

„România pitorească” a lui *Vlahuță*, conținând multe pagini de adevărată poezie, se reduce la o viziune mai caldă a peisagiului, subțiată adesea în simple notații geografice.

Multe alte încercări s'au pierdut în neputință și retorism.

Peste toate aceste — așa putea spune — opere de propagandă, „Cartea Țării” rămâne singura „cântare” simbolică a patriei totalitare, singura realizare

de artă creează la intersecția celor trei planuri în care se oglindește existența noastră;

planul mitic :

Cinsștii cu blid de lapte, șarpele ocrotitor,
(Oltenia)

planul istoric :

Omul cu vorba grea, și cu judecată dreaptă,
Inclină în jug răbdarea, până la răscolitoare isbucniri,
Sguduind porțile asupritorilor, apoi plângând din fluier.
(Ardealul)

și planul trăirii, experienței și realităților actuale :

Dar, fără glas, se tălmăcesc, bubuiturile răsculașilor
de peste hotar,
Când altarele tale au rămas cele mai spre soare răsare,
Toate cruzimele cumpănind învinse, de veșnică milă,

În cerul îngerilor blânzi, și pe pământul tău,
(Basarabia)

Dar în măsura în care d. *Adrian Maniu* reușește să dea o izbutită apologie lirică a patriei și o splendidă apoteoză, poeziei sale, d-sa realizează cu „Cartea Țării”, cea mai înaltă perfecțiune a formei pe care a atins-o poezia românească. Fiecare cuvânt este o esență, fiecare imagine o juxtapunere de proiecțiuni, fiecare vers o viziune, fiecare strofă un veac închis într-o armonie. În cizelarea rafinată și subtilă a acestui poem se oglindesc toate izbânzile, toate virtuozitățile și toată tehnica poeziei moderne românești :

Prin nopți ca pruma brumărie, vraja crește,
Și amintirea purtând semn de cruciadă,
Ridică 'n mâini potire cliforești.

Apoi când cucuveaua moale flutură, prin negură,
Și multe suflete se rătăcesc fără odihnă,
În noaptea vie, pui de lele mai ochesc în lună.

Atunci prin doină se despresură 'ntreg dorul,
Curgând cu stele 'n iarba rouată,
Prin care îngeri nevăzuți, se-avântă culegând.

(Oltenia)

A spus cineva că în jurul acestei cărți rare s'a organizat tăcerea. Dacă ași numi cartea, și insuficiența și vulgară pentru care s'au scris 200 de informații și peste 30 de recenzii, ași pălmuși o întreagă mentalitate.

Dar despre „Cartea Țării” nu poate scrie oricine; nu pot scrie cei care se mulțumesc cu prima poezie și cu sumarul unei opere. Trebuie s'o fi citit pe pământ reavăn, sub candela lunii, să-ți fi regăsit acolo o fărâma de suflet, un strop de sânge, un colier de oase. Atunci, peste o conjurație inutilă și mai ales peste psihologia anarhică a celor care-și aduc „uneltele” din Galiția sau din Fanar, vei scrie cu evlavie despre *Adrian Maniu* și despre „Cartea Țării” care supără, tocmai pentru-că este o carte de mare poezie *ro-mă-neas-că*.

Dragoș Vrânceanu:

„Cloșca cu puii de aur”

Editura Fundația pentru literatură și artă
„Regele Carol II” București 1934.

În legătură cu poezia colegilor de premiu ai d-lui *Dragoș Vrânceanu*, cronica a pomenit, nu știu în care măsură a adevărului, de influența unor meșteri, ca Rilke, Cocteau, Essenin, Barbu, Arghezi. În această privință „Cloșca cu puii de aur” a reușit să se izo-

leze, scăpând de sub vraja acestor mari posedați ai cuvântului.

Mai minoră dar și mai sinceră, poezia d-lui *Dragoș Vrânceanu* pare să reprezinte la prima lectură, mai mult o stare sufletească decât o înfuiorare dinamică spre un zenit oarecare :

Cloncâne 'n curte, fericite mie,
Iarăși cloșca aurie.
(Cloșca cu puii de aur)

sau :

Câte 'n jurul meu nu s'au schimbat!
Vai, nu te-am uitat, nu te-am uitat.
(Cântec)

Dar atitudinea aceasta contemplativă și egală este frântă de două elemente care schimbă tonalitatea poeziei sale de azi și, cine știe, poate vor hotări destinul realizărilor sale de mâine. Am însemnat eroticul și etnicul.

Poezia de dragoste a d-lui *Dragoș Vrânceanu*, cred că n'am mai întâlnit-o nicăieri în lirica ultimului deceniu. Departe de a înfățișa o cristalizare afectivă sau un rug de pasiuni, ea reprezintă mai mult o gamă de accente care închid pe rând seninătatea naivă, gingășia și castitatea. Ascultând melodia acestor clopoței de sticlă, ai impresia clipei, că funinginea sufletului nostru e albă :

Tu ochii tăi îi lași
Să-mi vie 'ncet în ochi.

Struguri dulci de Italia
Logodna noastră o jin.

Copiii pe colină
Au adormit la lin.

(Legenda strugurilor)

Ași putea complecta această atmosferă citind : „Nunta pe coline”, „Cântec monden”, „Cântec” și mai ales ultima „Baladă” care este cea mai bună poezie a volumului :

Luceafărul sclipeste sus
Cu țara lui și dreptul lui,
Trecând prin stelele verzui.
În pieptul câmpului înfipt
Stă 'ntreg orașul, floare dalbă,
Cu casele de zid mărunț.
Noi coborim pe scări în jos
Tu cu pantofi alunecoși,
Cu rochia ca o za, spre poale,
Lucind pe picioarele tale
De parcă sunt în umbră, goale.
(Baladă)

În poezia de esență etnică, coarda d-lui *Dragoș Vrânceanu* se înroșește adesea. Expresia d-sale mă-tăsoasă, capătă o pregnanță și o vigoare deosebită :

Copacii cresc groși
Cu nouă scoarțe.
La Orizont
Ca vulturul voi sbura
Tunzând pământul.
(Patria)

ca apoi să scadă din nou la tonalitatea de reverie, specifică poeziei din întregul volum :

Tineri, veniți colo la izvor,
În noapte la izvor, legiune.
Pământul pe care îl știți
Undoit sub atâta genune
E-al țării.
(Cântec eminescian)

Astfel între tinerii scriitori premiați, d-l *Dragoș Vrânceanu* (cași d-l *C. Noica*) ocupă o poziție laterală. Izolat de frământări, de influențe și de mode, d-sa a realizat o poezie simplă, lipsită de senzațional, uneori minoră, dar profund aristocratică și delicată. Tocmai din cauza acestei descătușeri din contingența literară, „Cloșca cu pui de aur” apare atât de personală și de sine stătătoare.

Dacă ar fi totuși să apropiu poezia d-lui *Dragoș Vrânceanu* de o altă poezie românească, m'ași ridica pe firul liriciei noastre până la un alt aristocrat, *Duiliu Zamfirescu*, mai ales că și acesta a prins în câteva poeme frânturi din auriul peisaj italian.

Nu bănuiesc orientarea de mânia a poetului *Dragoș Vrânceanu*, drapat într-o solitudine care i se potrivește. Cred însă că va stăruii pe coarda în care emoționant de simplu, s'a găsit legat cu pământul și sufletul țării. Sinceritatea sa și-ar găsi astfel expresie, unei vibrații înalte și plină de înțelesuri.

ION CHINEZU: „Aspecte din literatura maghiară ardeleană“

Editura Revistei „Societatea de mâine“ Cluj, 1930.

Sunt cărți care rămân mereu actuale: prin conținut și mai ales prin perfecțiunea formei — aceea cutie de rezonanță — care-i întreține o vibrație prelungită peste ani și mentalități.

Una din aceste este desigur lucrarea d-lui *Ion Chinezu*: „Aspecte din literatura maghiară ardeleană“.

Domnul *Ion Chinezu* posedă unul din capetele bine organizate ale criticii ardeleni. O inteligență vioaie dublată — rara avis — de o fermă obiectivitate, o cultură bogată și multilaterală slujită de o energie ordonatoare, fac din d-sa unul din elementele cele mai indicate pentru judecarea operei literare și a fenomenului literar în general.

Intr-o vreme când s'a vorbit de *transilvanism* ca de o valoare culturală (deși poate în fond era o manevră politică), când din cauza necunoașterii limbii maghiare și a lipsei de aderență cu fenomenul literar din Ardeal, lumea intelectuală de dincolo avea idei eronate și confuze despre ceace face minoritatea maghiară aci, d-l *Ion Chinezu* a înțeles să dea o carte ca aceasta, care fără pretenția unei amplitudini, a spart totuși o păclă, prin materialul informativ și prin concluziunile ei atât de clare și de veridice.

Pornind dela ideea că „inițierea în literatura unui popor este întâia, dacă nu singura cale de cunoaștere a lui“, d-l *Ion Chinezu* își începe studiul său de istorie literară, făcând o scurtă incursiune în literatura maghiară dintre 1650—1850 cu pomenirea câtorva nume mai proeminente.

Ajungând în a doua jumătate a secolului XIX, d-sa vorbește pe rând de societățile literare, presa și revistele maghiare din Ardeal, dela 1850 până astăzi.

În privința *transilvanismului* d-l *Ion Chinezu*, arată că dacă în afară de orice îndoială un astfel de *transilvanism* există — având la bază elemente geografice și istorice — nu este mai puțin adevărat, că

astăzi a fost ridicat în lumină tocmai de aceia care ieri căutau să-l înăbușe. Și stăruind asupra semnificației politice a acestei atitudini noi, d-sa arată că în dosul noțiunii se profilează acel „*stat tampon*“, pe care maghiarii n'au încetat să-l viseze, să-l dorească, să-l spere.

Vorbind de raporturile dintre literatura maghiară ardeleană și cea dela Budapesta, d-l *Ion Chinezu* arată că în ciuda alarmei date de factorii determinanți ai culturii din Ungaria, relativ la schisma pe care ar provoca-o adâncirea acestui *transilvanism*, scriitorii maghiari ardeleni de talia lui *Alexe Benedek*, *Maria Berde*, *Alexandru Makkai*, *Eugen Szentimrei*, au semnat în „*Erdély Helikon*“ din 1928 un „adevărat manifest al *transilvanismului* care în această ultimă formulare este sinteza boltită peste întreaga întindere a vieții literare maghiare din Ardeal“.

Dupe aceste prețioase sublinieri, autorul face pe rând istoricul diferitelor genuri literare: poezie, nuvelă și roman, dramă, istorie literară, critică. Vorbind despre fiecare, d-sa analizează caracterul și contribuția generațiilor mai vechi, înaintând pe firul evoluției, până la poezia nouă și romanul modernist.

Deosebit de interesante sunt paragrafele din capitolul *Nuvela și romanul*, referitoare la *Romanul pământului*, la *Săcui* și la *Literatura războiului*.

În capitolul *Drama*, sublinează paragraful relativ la traduceri, semnificativ pentru noi, deoarece se referă în special la tălmăcirii din teatrul românesc reprezentat prin *Carageale* („O scrisoare pierdută“ și „Năpasta“), *Alexandri*, *Blaga*, („*Zamolxe*“), *M. Sorbul* („*Patima roșie*“), *M. Săulescu* („*Săptămâna luminată*“), *N. Iorga*, *Victor Eftimiu*, *C. Răuleț*.

Concluziunile limpezi și curajoase cu cari d-l *Chinezu* își încheie studiul, justifică pe deplin calitățile pe care i le relevam la început.

Astfel printre altele, d-sa sublinează că literatura maghiară din Ardealul postbelic, deși a depășit într-o măsură impresionantă tot ce s'a realizat înainte de războiu, reprezintă mai mult o valoare cantitativă decât estetică. Deaceea prin nivelul ei mijlociu, literatura aceasta are un aspect cultural și deci o semnificație pur socială.

„În literatura maghiară a acestui deceniu — spune d-sa — n'am găsit, de pildă, un liric sau dramaturg de adâncimea lui *Blaga*, iar dintre prozatori doar *Gulácsy* poate fi pus alături de *Rebreanu*. Spunem acest lucru nu pentru a introduce un element de comparație orgolioasă care n'are ce căuta într'o cercetare, ci pentru a da cetitorului român un mijloc de dimensionare a valorii acestei literaturi.

În schimb, larga publicitate, organizarea, am zice, excesivă, a saltat la suprafața opiniei publice o mulțime de nume care n'au decât aderențe ocazionale cu literatura.

Aceste rezerve făcute însă, vom recunoaște că s'a muncit cu tenacitate în tabăra maghiară, s'au atins rezultate apreciable, s'au deschis perspective noi, au răsărit câteva talente autentice, s'a realizat un nivel care înainte de războiu îi era necunoscut“.

Sprijinită pe o bogată informație, cartea aceasta scrisă cu bună credință și la temperatura rece a obiectivismului specific ardelenului, ar trebui să preocupe pe toți aceia care abia căzuți din lună sau cine știe de unde, se improvizează în mentori ai fenomenului cultural din Ardeal.

Dacă volbura actualității a contribuit să lumineze mai mult un aspect sau să întunece pe altul, dacă vreunul din scriitorii unguri cuprinși în acest studiu l-a preocupat pe autor, poate mai puțin decât merita, este sigur că nu acesta va nega autenticitatea lucrării, și mai curând cineva dintre noi care făcând echilibristică pe muchia de cuțit a *inteligenții eliberate*, le confundă toate în *plan european*.

Pentru noi, oameni modești ai acestui peisagiu, d-l *Ion Chinezu* rămâne până acum, cu puținul pe care l-a scris, figura cea mai reprezentativă a criticii, în Ardealul de azi.

ION FOCȘENEANU

Mihail Sadoveanu :

„Viața lui Ștefan cel Mare“

Ed. Fundația pentru literatură și artă „Regele Garol II“. Biblioteca „Energia“

Cine a urmărit mai de aproape seria de lucrări literare, din ultimii zece ani, ale maestrului Mihail Sadoveanu — lucrări așa de variate ca subiect și așa de pline de conținut sufletesc — nu se poate să nu fi desprins, două note profunde, caracterizând opera literară a lui Mihail Sadoveanu, în pragul vârstei senine. La fecunditatea viguroasă, așa zice, coplesitoare a maestrului moldovean, continuator direct, printr'o latură a operei sale și sfătoșia sănătoasă a scrisului, al lui Dimitrie Cantemir, Ion Neculce și Ion Creangă, aceste două note — fructe ale maturității talentului — vin să adauge ceva din esența desăvârșirii. Ele sunt: o privire mai adâncă asupra rosturilor nepătrunse ale vieții și ale naturii, privire care străpunge pojghița subțire a aparențelor și pătrunde până în miezul lucrurilor, punându-ne în contact cu misterul însuși al existenței. A doua notă — corolar firesc al celei dintâi — o orientare din ce în ce mai stăruitoare către trecut, pe care îl vede nu cu ochii istoricului, atent la redarea cât mai veridică, dar de cele mai multe ori uscată, a acestui trecut, ci cu intuiția artistului, care despicând întâmplări și oameni, prinde pulsul intim al vieții de odinioară și o înfățișează adevărat.

Imbogățite cu aceste note ne apar lucrările din ultimul timp ale maestrului Sadoveanu: „Țara de dincolo de Negură“, „Zodia Cancerului“, „Măria Sa Puiul Pădurii“, „Nunta Domniței Ruxanda“, „Soarele'n baltă sau aventurile Șahului“ până la cea din urmă, „Viața lui Ștefan cel Mare“. apărută de curând în editura „Energia“ de sub auspiciile Fundațiilor Regale.

Natura, așa de complexă și de felurită în entități și aspecte, oferă ochiului omului de știință infinita varietate a fenomenelor ei, pe care cercetătorul le analizează și le clasează, încercând să desprindă un sens, să stabilească o lege. Artistului, sedus de strălucitoarea mobilitate a aparențelor, preocupat de rosturile lor adânci, ea îi rezervă adevărate revelații de înțelegere și de frumusețe. Adevăratul artist, ca și marele gânditor, înțelege că la spatele fenomenalității vizibile stă invizibilul și că acesta este adevă-

rata realitate; acesta este esența însăși a lucrurilor, de care numai cei inițiați, ca printr'un fel de înțelegere isoterică, se apropie.

Astfel de lumini, de pătrundere în inima lucrurilor și de înțelegere, aruncă Sadoveanu în „Țara de dincolo de Negură“, în „Măria Sa Puiul Pădurii“, în „Soarele'n baltă sau întâmplările Șahului“, în „Baltagul“, în „Uvar“, lumini care destramă perdeaua aparențelor și ne fac să vedem parcă în misterul însuși al existenței. Este aceasta o notă nouă, o notă în plus care completează libertățile, îndrăselile de compoziție ale unui mare povestitor, lăsat parcă anume să fie purtat în voia condeiului. La care din aceste ultime scrieri să ne oprim? Să luăm de pildă „Baltagul“, în care întâlnim una dintre cele mai pătrunzătoare analize a unui suflet de femeie, din literatura noastră. Bărbatul harnic și răzbătător, bărbatul iubit, plecase cu oile în susul muntelui, spre Dorna, și se mistuise în văgăunile lui. De luni de zile nu-i mai avea de știre, iar când știrea i-a sosit, a fost o grozavă confirmare a viziunilor din nopțile ei de nesomn: moartea! Ceva însă din adâncurile nelămurite ale sufletului îi spunea că bărbatul n'a murit de moarte bună, ci a fost răpus mișelește de o mână vrășmașe. Pornește la drum. Din loc în loc și din sus în sus, condusă de firul roșu al presimțirii, femeia despică taina în toate amănunțele ei grozave și lovește. La fel în „Țara de dincolo de Negură“, în „Măria Sa Puiul Pădurii“, sau în „Uvar“, acest iacut din pustietățile de ghiață ale Siberiei, pripășit în Moldova și care trăind în legătură nemijlocită cu fapăturile naturii, citea în semnele vremii, mai bine ca într'o carte.

* * *

A doua notă a operei literare a lui Sadoveanu din ultimii ani este întoarcerea către trecutul istoriei, pe care îl vede prin pătrunderea fulgerătoare a intuiției și-l redă cu puterea de întruchipare a unui artist încercat. „Creanga de aur“ ne poartă cu mintea în lumea vechiului Bizanț și ne strecoară sugestia religiei lui Zamolxe. „Nunta Domniței Ruxandra“ și „Zodia Cancerului“, în special acest roman din urmă ne zugrăvește viața Moldovei în sec. XVII-lea.

Ultima lucrare „Viața lui Ștefan cel Mare“, asupra căreia vreau să mă opresc mai mult și să insist, redă cu adevărată putere de evocare acest sfârșit de ev mediu oriental al sec. XV-lea, în cadrul căruia se plasează, frământată, plină de fapte și glorioasă, domnia lui Ștefan cel Mare. Pentru a-i păstra acestei epoci unice tot coloritul și tot adevărul ei istoric, M. Sadoveanu a simțit necesitatea creierii unei atmosfere mai largi: ambianța generală a lumii răsăritene medievale, în care două concepții morale și religioase se isbeau crunt în fulgerări de sulji — legea lui Christos și urgia islamismului. De o parte popoarele creștine din basinal de jos al Dunării, apărându-și pământul și credința, de altă parte silnicia brutală a Tătarilor și a Turcilor, popoare de stepă, care își împingeau hoardele, valuri după valuri, asuora Europei.

În cadrul acestor vremi, când haniii tătărăști înălțau mivile de capete în câmpie și târau după ei în cușli cu gratii de fier pe domnitorii prinși în răz-

boaie, se plasează domnia lui Ștefan cel Mare, prinsă în momentele ei mari. Viața locală, cu înfățișarea pitorească a țării, cu rodnicia pământului, cu rânduelile și îndeletnicirile poporenilor, cu viața boerilor și a Cărții domnești, peste care se poartă figura măreață a neobositului Voevod, înfățișată în latura ei intimă, religioasă și eroică. Toate sunt redată cu talentul de mare povestitor al lui Sadovennu. „Viața lui Ștefan cel Mare” este o carte, care se va citi cu drag și cu interes; ea va rămâne ca un model de reconstituire istorică.

PETRU I. TEODORESCU

C. Rădulescu - Motru

„Ideologia Statului Român”

București 1934.

În ultimul număr al „Revistei de Filosofie” și într-o broșură separată a aceleiași edituri, d-l profesor C. Rădulescu-Motru ne dă un foarte interesant studiu politic cu privire la un viitor Stat țărănesc.

Privind chestiunea din p. d. v. istoric, d-sa ne arată mai întâiu foloasele organizării de stat, care dă unificarea și ierarhizarea puterilor, chiar înainte de a avea la bază dreptatea și înainte de a se sprijini pe voința liberă a indivizilor. Face apoi deosebirea între Statul vechiu absolutist și Statul democrat de astăzi, apoi între cel poliglot și cel național, cum și între Statul-jandarm și cel normativ. În acesta din urmă, după funcțiunea ce i se atribuie, putem avea, pe lângă Statul burghez, socialist ori cultural și statul agrar sau țărănesc. Alte diferențieri mai vechi sunt acelea ieșite din formele de guvernare și anume: Stat monarhic, republican, parlamentar ori corporatist ș. a. m. d.

Pentru că au stărut prea mult asupra acestor diferențieri și prea puțin asupra corespondenței dintre forma Statului și indivizii ce-l compun, gânditorii politici din veacul al XVII și până în vremea noastră au conceput Statul în mod abstract, iar progresul adevărat în această privință s'a făcut după războiu, când forma națională, reală, a Statului este singura care interesează.

Ca o aplicare a celor constatate, d-l C. Rădulescu-Motru arată cât de puțin se poate cunoaște viața noastră publică reală, după studiul ultimei noastre Constituții din 1923, care n'are nimic specific românesc și care se aplică numai pe „saison”. Dar, adăogă d-sa, dacă organizația noastră de Stat e imitată după ideile din Apus, să folosim măcar aceste idei, care astăzi se orientează după realitatea națională, și să facem din actualul Stat parazită un Stat țărănesc, căci țărănimea e singura noastră realitate națională. Și un început în acest sens l-a făcut I. I. C. Brătianu, care prin Constituția din 1923 a dat votul universal, ca un imperativ al instinctului de conservare națională, căci după întregirea țării niciun alt sistem n'ar fi putut salva acest caracter național.

Statul țărănesc însemnează coordonarea funcțiilor Statului cu interesele permanente ale țărănimii. El este necesar, căci Statul nostru, care este burghez, a subordonat aceste interese producției capitaliste și

pentru a avea o burghezie, și-a arendat moșiile la particulari, nu la obști sătești, a înființat instituții de credit pentru industrie și comerț și a neglijat creditul țărănesc, a înființat școli secundare pentru profesioniștii liberi și n'a făcut școli superioare sătești.

Spre deosebire de Statul burghez, care, în v. d. v. unei producții cât mai mari, se sprijină pe dorința de câștig a individului, căruia îi garantează o libertate deplină și-i dă credite și școli politehnice, Statul țărănesc urmărește întemeierea familiilor țărănești înstărite și întărirea legăturii acestora cu teritoriul și tradițiile țării. Și d-l C. Rădulescu-Motru are cuvinte fericite pentru a exprima această legătură: „Pământul și muncitorul agricol sunt ca doi frați mânați de aceeași ursită; muncitorul cu durerile și bucuriile lui, alături de pământul cu iernile și primăverile lui, unul și altul rodind și veștejind după cum este voia Celui de Sus”.

Așa a fost și în trecutul istoric.

Spre deosebire de plugar, muncitorul din fabrică nu e de loc legat sufletește de aceasta.

Statul țărănesc vrea o revizuire a felului cum se acordă ocrotirea, căci producția industrială și comercială își găsește răsplata, uneori exagerată, în chiar beneficiile sale, ceea ce nu se poate realiza în producția agricolă și, mai puțin, în cea culturală, menită pentru societate și pentru viitor. El vrea credit cu sacrificii pentru producția agricolă și credit normal pentru celelalte forme de activitate. El urmărește, de asemenea, încadrarea activității individului în activitatea colectivă a societății, înlăturând astfel și politicianismul.

Statul burghez, fiind individualist, a pulverizat interesele obștești ale satelor și a îndrumat spre slujbe. Statul țărănesc, prin producția colectivă, tinde la buna stare a satului. El cere școală specială sătească, biserică activă, igienă, asigurare socială obligatorie, cooperative de vânzare, de consum, de credit, cere ca industria să fie organizată pe baza agricolă. La bază sunt astfel interesele permanente nu numai ale țărănimii, ci ale neamului întreg.

Statul actual a dus la demagogie, prin practicarea votului universal în spirit individualist, ca un schimb de serviciu, și la personalismul anarhic al tineretului, care prin școală este desfăcut de mediul sătesc și e îndreptat către profesiile libere din oraș, ori către slujbele Statului.

Numai Statul țărănesc poate remedia aceste rele, căci face imposibilă demagogia prin organizarea intereselor țărănimii și încadrarea individului în organismul întreg, iar pe tineri, printr-o altă școală, în loc să-i îndepărteze de sat, îi leagă mai strâns de el, dându-le un rol îndeplinit acolo.

Teoria d-lui profesor Motru, unitară și impresionantă, pornește dela nevoia de modelare a formei de stat după temeiul societății noastre, care e țărănimea, pentru a învedera astfel caracterul național al Statului țărănesc, și ajunge, cu evidente deosebiri de accent, la concepția naționalist-democrată, care a precedat-o și despre a cărei propagare d-l I. Mihalache spunea pe vremuri că a fost pentru țărănism și, am adăoga, și pentru reforma din 1923, o adevărată „artilărie grea”, deschizătoare de drumuri.

Teoria analizată, tinzând la consolidarea elementelor de bază, admite în schimb o încetinire a mersului evolutiv și o închidere în granițe, care devin nu numai politice, ci și economice. Îndreptățirea o găsește în criza actuală a Statului burghez, capitalist, care se află

în căutarea unui nou echilibru, iar îndemnul — în exemplul câtorva mari state europene.

Dacă însă și criza aceasta va fi trecătoare și, printr-o adaptare la noile condiții, mișcarea productivă industrială se va accelera din nou în afară, fără ca producția agricolă din țările industriale să se restrângă în aceeași măsură pentru a face din nou necesar importul produselor agricole, Statul țărănesc românesc,

care va putea trăi și mai puțin din propria sa industrie, va fi redus atunci la o prea mare inferioritate sau la o stare de dependență și mai dăunătoare.

Iată de ce Statul făcut în vederea promovării speciale a intereselor unei clase chiar când ea are valoarea celei țărănești, nu ni se pare a avea nici sortii de durată, nici maleabilitatea Statului național prin excelență.

At. C. B.

I N S E M N Ă R I

BRAȘOV

Trandafirii roșii. Maestrul *Const. Bobescu* a terminat opera în trei acte „Trandafirii roșii”, după poemul dramatic al d-lui *Zaharia Bârsan*. Interpretarea acestei compoziții pe scena Operei din Cluj, va fi un mare eveniment muzical pentru capitala Ardealului și pentru noi care am învățat să-l prețuim și să-l iubim. Cine a ascultat poemul său muzical „Fatma” și opera „Zobail”, cântată tot la Cluj, știe că maestrul *Const. Bobescu* este un talent verificat și o mare nădejde a creației muzicale românești.

H. Zillich, conducătorul revistei săsești *Klingsor* și unul din puținii intelectuali de nivel ai Brașovului, ne părăsește pentru câțiva timp plecând în Germania. După un deceniu de muncă la revista pe care a în-suflețit-o, se duce să lucreze într-un sătuc liniștit din munții Bavariei, simțind că prezența sa acolo sub acolada unui cerpe care, oricum, *trebuie să-l iubească*, i-ar face bine. Nu se duce să se odihnească. Va scrie acolo un mare roman pentru tineret. Pentru tineretul german și cel de pretutindeni care trebuie să se des-meticească odată din minciună. Urăm acestui „neamț” talentat și loial succesul pe care îl așteaptă și cu-rândă întoarcere.

Lucie-Caroline Reiner. Este un nume nou apărut iarna trecută la Brașov. Atunci, în câteva tablouri expuse în sala bibliotecii „Astra”, a adus tot soarele și atmosfera caldă a Egiptului. De mulți ani artista locuiește la Cairo și pictează vrăjită de frumusețea locurilor. Brașovul a reținut-o până acum aci și înainte de a pleca din nou spre țara cu soare arzător, artista pregătește o nouă expoziție. De data aceasta o vom cunoaște ca portretistă.

Klingsor. La 1 Aprilie al acestui an, revista *Klingsor* și-a serbat un deceniu de existență. Scriitorul de talent, intelectualul fin și omul de energie care este *H. Zillich*, a știut să poarte această corabie încărcată de gânduri și de poezie, printre stâncile unor vremi turburi.

Klingsor a fost nu numai expresia fidelă a spiritului săsesc din Ardeal dar — mai ales în ultimul timp — singurul periodic minoritar care a îndemnat cu hotărâre și loialitate, spre o colaborare pe tărâm cultural și artistic cu forțele creatoare românești.

„Brașovul literar” se va onora, închinându-i câteva file în numărul său din Octombrie.

Colaborarea la Frize a poetului Aurel Marin, a fost înlocuită cu aceea a unui alt poet „român” *M. Blecher* (ce n'ați auzit de el?). În ultimul număr semnează o pagină de traduceri din *Pierre Unik* (scriitor „francez”), un fragment supraralist (bă!) și o recenzie despre cartea scriitorului „suedez” *Axel Munthe* traduse de poetul „român” *Felix Aderca*. D-l *M. C.* scrie despre opera poetului „român” *M. Blecher*, numită „Corp transparent”. În minunată companie mai remarcăm: *Mircea Streinul*, *Iulian Vesper*, *Ghedeon Coca*.

În orice caz pentru noua achiziție, felicitări.

Laboratorul de Higienă al orașului ne roagă să aducem la cunoștința scriitorului „român” *M. Blecher* că dacă ozonatul climatic al Brașovului are darul de a împușca numărul bac-cililor din spută și oase, sunt cazuri când celatea nu cere nimic în compensație. În cazul de față bac-cilii literari pot fi jinuți pentru alte întrebunări mai rentabile. Urbea noastră înapoiată și proastă renunță la ei.

CLUJ

„Brize”, este titlul unei plachete de poezii, datorită poetei delicate *Florica Ciura*, artistă a Teatrului Național din Cluj.

Cartea, plină cu imagini frumoase, este căutată cu mult interes în librărie.

Dl. Sever Stoica, eminentul publicist ardelean, lucrează la o antologie a poezilor tineri transilvăneni, pe care o va lansa la toamnă, în limba maghiară. Nu putem decât să ne bucurăm de apariția acestei opere care va oferi lumii literare maghiare posibilități de cunoaștere a mănuiitorilor noștri de condeie.

Un tânăr compozitor Ardelean. Claude Romano (Gheorghe Sbârcea)

Mi-a fost prezentat demult, dar l-am cunoscut târziu, modest, activ și discret. În camera lui de lucru, se întâlnesc: *Wagner* cu *Stolz*, *Verlaine* cu *Eminescu*, *Guido Reni* cu *Verona*, și uneori eu cu el.

Intimitatea creată între cei patru pereți, formează cuibul muncii, iluziilor și bucuriilor lui. Capitalul plăcerilor e munca, efectivul muncii: *succesul*.

Compoziția d-lui *Claude Romano* are linia actualității. Lipsită de desfrâul de cadențe cronometrice, unisone și banale, te face să-ți dai seama, că ești pus în fața unei teme superioare, indiferent, dacă e așternută în forma unei melodii de dans, cu accente de reverie, sau a unei romanțe, ori doine.

Deaceea melodiile lui nu concretizează linia interesată a capriciului de sezon, cu neastâmpărări donchișotești, ci un suflu hotărît și evocator. Ploaia de petale a primăverii, alături de regretul iluziilor risipite; ori nisipul de frunze moarte al toamnei, alături de melancolia unei amăgiri, se desprind din compozițiile sale într'o serie de imagini, în care tremură o artă delicată și minoră.

De-o remarcabilă fecunditate, artist rafinat al armoniilor de efect, și-a turnat inspirațiile muzicale, în forma, banalizată de difuzoarele radiofonice, a bucăților de jazz. Departe de-a se pierde în tumultul supraproducției acestui gen de muzică, lucrările d-lui *Claude Romano*, poartă în ele pecetea unui talent autentic, degajând aroma sălbatică a adolescenței impetuoase, care se impune prin sine. Înarmat cu o frumoasă pregătire muzicală, d-l *Claude Romano* a dat dovadă de mult curaj, atunci, când slidând opinia severei critici estetice, s'a făcut interpretul gustului public, devenind cântărețul actualității.

În muzică, dealtfel, ca în toate artele, nu importă crezul ce-l profesază creatorul. Principalul e entuziasmul și sinceritatea, cari trebuie să fie la baza actului de creație.

O. Ș.

REVISTE

Familia. Anul I, No. 3 (Mai—Iunie 1934). Dela primul ei număr, „Familia” a însemnat o nouă și puternică poziție a literaturii românești în Ardeal. Astăzi însă, în fața caetului pe Mai—Iunie, trebuie să mărturisim că d. *M. G. Samarineanu* a depășit într'un efort tineresc, nivelul întregii mișcări revuistice a provinciei.

Cu o colaborare aleasă și într'o perfectă ținută editorială, „Familia” s'a impus pretutindeni, în Ardeal cași la București.

În numărul acesta semnează versuri bune poezii: *Cicerone Teodorescu*, *Radu Gyr*, *Ion Th. Ilea*, *Const. Salcia*, *Ion Samarienanu*.

Două realizate fragmente publică dd. *M. G. Samarineanu* (*Kjazim*) și *Radu Boueanu* (*Fata din pântecul chitului*). Admirabila schiță „Proprietări și chiriși” este semnată de *Mircea Damian*.

Dintre numeroasele studii și articole am remarcat: „Stat creștin sau stat etic?” de *Sever Stoica* și „Doctrina revizionistă ungară” de *Al. Olteanu*. Cronică, scrisă cu nerv și înțelegere de d-nii *Octav Șuluțiu*, *Ion Vlasiu*, *M. G. Samarineanu*, ar fi putut fi, dupe părerea noastră, mai amplă.

N'am înțeles însă un lucru. Prezența minimă a d-lui *Mircea Eliade* într'o revistă, care oricât de periferică ar fi geograficește prezintă lucrări atât de serioase încât cele câteva rânduri ale d-sale scrise în grabă și poata fără chef, fac o figură tristă.

Trebuie să înțeleagă deținătorii numelor răsunătoare, că provincia nu mai este atât de „provincială” ca altădată și că un articol dat de complezență, dacă nu face nici-un serviciu publicației în care apare, face un enorm deserviciu autorului. Ori unde ar scrie, *Mircea Eliade* nu poate scrie de cât la nivelul numelui său.

Dr. Octavian Șireagu va face să apară în toamnă o antologie a poezilor din Ardeal. Sperăm că d-sa va trage toate concluziile din felul cum au fost alcătuite ultimile antologii. Deaceea îi recomandăm aceste trei lucruri: obiectivitate, obiectivitate, obiectivitate.

ARAD

Hotarul, frumoasa revistă arădană și-a încheiat un an de apariție. Cuvântul de popas scris de d-l *Al. C. Constantinescu* cu deosebită înțelegere pentru fenomenul literar din Ardeal, pledează pentru o coordonare a întregii mișcări în jurul unei mari reviste și dacă va fi posibil chiar în jurul unui nucleu ideologic. Este ceace am dorit todeauna. Deaceea așteptăm re-apariția *Hotarului* ca pe o faptă bună.

În toamnă va apare într'una din marile edituri bucureștene romanul d-lui *Al. Negură*.

Aradul are doi poeți de talent: *Pompiliu Barbu* și *Petre Pascu*.

Poetul *Marcel Olinescu* este unul din cei mai viroși și mai originali sculptori în lemn din țară. Ultima d-sale plachetă de xilografii precum și ilustrarea poemei bucolice „Vin țiganii” (de altfel proastă) a d-lui, *C. Argintaru*, ne-au făcut dovada deplină a talentului său. În numărul viitor vom reveni amplu.

Pagini literari. Anul I, No. 2 (Iunie 1934). Dacă suntem primii care regretăm că grupul dela *Turda* și-a pierdut poezii cei mai autentici (*Em. Giurgiuca*, *George Boldea*, *N. Caranica*), nu vom fi desigur ultimii care să recunoaștem, că peste mormântul de copil al „abecedarului”, d. *Teodor Murășanu* a ridicat un mausoleu, complicat, lucrat cu artă.

„Pagini literare” este revista care prezintă la un nivel ce nu va putea fi ignorat de nimeni, o literatură unitară și expresivă, o perfectă realizare tehnică și o cronică a cărei dezvoltare și varietate rămâne încă neegalată de nici-o revistă românească. Rămâne ca această cronică să-și valorifice amploarea materială într'un plan de obiectivități senine. Genuflexiunea pentru cei crezuți folositori, cași agresivitatea nejustificată față de cei considerați inutili, nu fac decât să strâmbe firul unei bune intenții și să adumbrească o realizare.

Poezia mai bună decât în primul număr, este semnată de: *Teodor Murășanu* (*Lună, Coarde*), *Mihail Vranca* (*Cântec*), *C. S. Andersco* (*Cântare*) și *Yvonne Rossignon* (*Dîmineața'n grădină*) din care reproduc:

Tu stai în rouă, frântă; stai gândului în prag
Și peste păr îți calcă lumina, călnel,
Cu pînteași și galbeni conđuri de lobidag.
Ti-e sufletul departe, în zări de funigel.

Și-a-a cum stai plecată cu părul peste gîii
Și te adie soare și mâini subțiri de vânt,
Se pare că'nflorit-ai în lan de păpăii
Și c'ai crescut, putere de aur, din pămînt.

Două eseuri în care arta și gândirea au pus sigiliile de autenticitate, dau acestui caet din „Pagini literare” o atmosferă de fină intelectualitate încrucisată fericit cu ecurile vremii. Mă refer la *Mihail*

Beniuc (Poezia pură) și *Grigorie Popa* (Preludii la o metafizică eroică), de cari am mai vorbit și cari însumează deja fiecare, o serie de realizări remarcabile. *Cronica* (Cărți, Reviste, Insemnări) se datorește d-lor: *Romul Demetrescu*, *M. Beniuc*, *Teodor Mureșanu*, *Olga Caba* ș. a.

13 Anul I. No. 4 (Iunie 1934). Revista aceasta cu nume fatidic, apare la Focșani sub conducerea d-lor *Al. Călinescu*, *Pavel Nedelcu* și *George Car*. Pe primii îi cunosc de mult, de când talentul lor și-a scuturat o seamă de petale în revistele burgului nostru, cu turnuri negre și cu tradiții. Când a clacat o altă încercare a lor, „Suflet tânăr”, am protestat că un oraș, fie chiar și de provincie, nu poate aprecia prezența unor poeții autentici ca *Al. Călinescu* și *Pavel Nedelcu*.

Astăzi, noi, și toți acei care le cunosc talentul, avântul și idealismul naiv, au satisfacția de a-i fi văzut reușind. **13** este o bună revistă de provincie, își merită locul care îl ocupă și trebuie să trăiască.

În ultimul număr semnează versuri remarcabile: *Al. Călinescu*, *Dumitru Cosma* și *Pavel Nedelcu* („Monahale). Proza este datorită d-lor *B. Iordan* și *Al. Călinescu*. Amicul nostru *Aurel Marin* semnează o schiță sfâșietor de slabă („Zaharia I. Ion”). D-sa spunea că nu va mai colabora nicăeri și... pentru a se ține în parte de cuvânt, a început prin a publica lucruri proaste. Luăm act. i. f.

Blajul. Anul I, No. 6 (Iunie 1934). Revista de cultură, venită din orașul de vechi tradiții al Ardealului, publică de astădată și literatură bună, alături de un material cultural și documentar, care o apropie de revistele ardelenesti: „Țara Bârsei” și „Hotarul”.

Din cuprinsul încă modest, relevăm eseul d-lui *Traian Herseni*: „Timpul Social”.

Literatură este reprezentată prin proza onorabilă a d-lui *O. F. Popa* („Cana cu semne”) și prin poemele: „Cu pașii mei” (*Gregoriu Iulian*) și „Stih” (*N. L. Andreescu*) din care citez:

Neaua s'a pilit fricoasă'n văi
fugărită de căldura soarelui de-April;
a plesnit rîzînd de ea, un mugur în vîpăi
verzi, cu suflet de răsăfat copil.

În rest, studii interesante semnate: *P. I. Georgescu* („Scriitorul Don Bosco”), *Dr. C. Suci*, *Dr. N. Lupu*. *Cronica* în care am remarcat recenzia d-lui *Dionisie Popa* („Jar” de *Liviu Rebreanu*), ar putea fi mai amplă și chiar mai îngrijită. Incolo... față de primul număr al *Blajului*, merge... merge bine.

n. m.

Cadran. Anul I, No. 5—6 (Mai—Iunie 1934). Iașul bătrân, părăsit de *Messalina* revistelor provinciale — am numit „Viața Românească” — caută o nouă amantă pentru poeții întârziați cași pentru noii paji ai poeziei, îndrăgiți de bisericile și de liniștea lui patriarhală și istorică.

„Cadran”, revista d-lui *Sandu Teleajen* (autor dramatic și actor al Teatrului Național), se impune deocamdată ca singura revistă serioasă a Iașului. Ajuns la al 6-lea număr „Cadran”-ul a reușit să-și apropie un grup de colaboratori cu talent cari îl onorează.

Din ultimul număr reținem numelor d-lor: *Const. Argeșeanu* (cine-și mai aduce aminte de *Ion Bram-*

bură!), *Sandu Teleajean*, cu articolul „Ziua cărții la Iași”, *Nicolai Tașomir* care semnează poema minunată „Somn” și *Ordessos*.

„Cadranul cărților” este admirabil susținut de pana vîoiaie, documentată și incisivă a d-lui *Bogdan Amaru* — acest fin observator — care stăruind și-ar putea asigura un loc convenabil în critica românească.

Urăm succes „Cadranului”, dar nu ca al „*Moldovei literare*” — ar fi păcat. v. t.

Junimea Literară. Numărul aniversar al revistei cernăuțene a apărut în 168 pagini cu articole interesante și câteva poezii admirabile. (Ritual de Iulian Vesper.) Nu ne-am împăcat însă, cu aspectul de „Căldindar” al revistei și cu fotografiile din text, făcute parcă la Siguranță. Dar vom reveni.

Floare de oțel romanul de război al d-lui *Victor Ion Popa*, a fost neglijat pe nedrept de criticii și cronicarii anului. Pentru dramatica pregnanță a acestor pagini de teroare și sânge, „Brașovul Literar” va închina o cronică în numărul său din Octombrie.

„Pagini-le Literare”, ultimul număr, purtător de cuvânt fiind un „ilustru necunoscut”, contestă realitatea sufletească a poeziei lui *Ion Th. Ilea*, războindu-se cu toată lumea care vede în el un poet de autentică expresie, de sinceritate și un continuator cu reale posibilități al aceluși dinamism, organic poeziei sociale ardelenesti. Și autorul notiții uitând că e vorba de talent (pe care ar trebui să și-l verifice cu toată obiectivitatea) și de poezie, se ocupă de școli, studii și certificate, încercând să rănească brutal și inutil un suflet cald și idealist ca al lui *Ilea*.

Suntem curioși, d-le *Mureșeanu*, dacă revista frumoasă pe care o editezi, se onorează cu astfel de polemici exagerate și personale. Sau... nu cumva și notița asta s'o strecurat fără voia și știerea d-tale?

„Frize”-le, maimuțăresc și ele pe „ăi mari”. Sub pana (muită în otravă sau în mucii?) unui alt „ilustru necunoscut”, au căzut pradă toți colaboratorii noștri: *Al. Cenșianu*, *C. S. Anderco*, *Yvonne Rossignon*, *Ion Th. Ilea*. Ai apăra, ar însemna să-i cobor la nivelul talentului și mentalității autorului. Poate aș face-o dacă această închipuită „frondă”, ar reprezenta o realitate sufletească. În fond totul se rezumă la o metodă — o metodă semilă.

Reviste primite:

Les Marges. Trente-et-unième Année. No. 210 (10 Juin 1934). Apară la Paris. Boulevard Montparnasse, 147.

Viața Literară. Anul VIII, No. 159 și 160 (Iunie și Iulie 1934). Redacția: *I. Valerian*. Str. Agricultori 78, București, IV.

Litere. Anul II, No. 11 (Iunie—Sept. 1934). Redactor: *Aurel Chirescu*. Str. Popa Tatu, 4. București II.

Revista Scriitoarelor și Scriitorilor români. Anul VIII, No. 5 și 6—7 (Mai și Iunie—Iulie 1934). Directoare: *Aida Vrioni*. Str. Brezoianu, 57. București I.

Răsăritul. Anul XVI No. 6 (Iunie 1934). Director: *General I. Manolescu*. Calea Victoriei, 52 (Hotel Englich) București.

IN SUS, volumul de poeme al d-lui *Ion Focșeanu*, va fi în vitrine la 10 Septembrie.

Din cauza abundenței de material, notele bibliografice asupra revistelor și cărților primite la redacție, n'au putut apare în întregime. Complectarea lor se va face în numărul viitor al revistei, care apare la 1 Octombrie.

CERCUL REVISTEI „BRAȘOVUL LITERAR“

Cincinat Pavelescu (președinte), Atanasie Bălăcescu, C. Bobescu, Valeria Căliman, Dr. Liviu Câmpeanu, Dr. N. Căliman, Ion Focșeneanu, Ing. Ion Ionică, Aurel Mureșianu, Ecaterina Pitiș, Victor Rath și Petre Teodorescu.

A B O N A M E N T E :

In țară :	} pentru particulari	Lei 150—
		} pentru instituții
In străinătate		„ 400—

Toate manuscrisele trimise revistei vor fi adresate d-lui Ion Focșeneanu, Str. Munteniei No. 1, Brașov. Manuscrisele nepublicate se ard.

* * *

Orice sume destinate nouă, trebuie acoperite imediat cu o recipisă oficială eliberată de administrația revistei, contrariu nu vor fi luate în considerație. Pentru sumele trimise cu poșta, ori cele încredințate unor colegi ai noștri, recipisele se vor trimite în cel mult 15 zile dela primirea banilor.

— Toate cărțile și revistele primite la redacție vor fi amintite la bibliografie sau recenzate, în ordinea primirii lor și în limita spațiului de care dispunem.

* * *

Domnii abonați care își schimbă adresa și cei care nu primesc regulat revista, sunt rugați să ne încunoștințeze printr'o carte postală; altfel nu putem răspunde de primirea regulată a revistei. Noi facem toată expediția în mod regulat, imediat după apariție.

* * *

Domnul N. G. Moisiu, este administratorul revistei „Brașovul Literar” și singurul autorizat să încaseze abonamente, subvenții și orice alte sume destinate revistei. Rugăm pe domnii abonați, prieteni și cititori să-i acorde atențiunea și bunăvoința cuvenită.

* * *

Revista „Brașovul Literar” se găsește de vânzare în: Brașov (la toate chioșcurile și librăriile); București (la toate chioșcurile principale dupe Bulev. Elisabeta și Calea Victoriei și la librăriile: „Cartea Românească”, „Alcalay”, „Pavel Suru”); Sibiu (la librăriile: Arhidiecezană, la Librăria Săteanului și la chioșcul de ziare „Central”); la Arad: Depozitul de ziare Str. Românului și librăria „Diecezană”; la Cluj: Biroul de ziare „Central”; la Tg. Mureș: Depozitul de ziare „Central”. În toate următoarele gări din Ardeal, Banat și Bucovina, aparținând Fundației Culturale „Voevodul Mihai”: Cluj, Oradea, Satumare, Sibiu, Brașov, Simeria, Lugos, Timișoara, Arad, Tg. Mureș, Teiuș, Războieni, Dej, Copșa, Caranșebeș, Sf. Gheorghe, Sighișoara, Cernăuți.

PREȚUL 14 LEI

BCU Cluj / Central University Library Cluj